

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Pivovarnictví v Česku

The Brewing Industry in Czechia

Kateřina Prexlová

Plzeň 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Pivovarnictví v Česku“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 20. 4. 2017

.....

podpis autora

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce doc. PaedDr. Jaroslavu Dokoupilovi, Ph.D. za odborné vedení práce, pomoc a rady při jejím zpracování.

OBSAH

ÚVOD	6
1 TEORETICKÁ ČÁST	11
1.1 Geografie průmyslu.....	11
1.2 Průmysl v Česku	12
1.3 Potravinářský průmysl	13
1.4 Lokalizace pivovarů	15
1.5 Shrnutí historie pivovarnictví do roku 1989	17
1.5.1 Pivovarství do konce 19. století.....	17
1.5.2 Vývoj pivovarství ve 20. století.....	20
1.5.2.1 Válečné a meziválečné období	21
1.5.2.2 Poválečné období.....	23
1.6 Situace českého pivovarnictví po roce 1989	25
1.6.1 Vstup zahraničních společností	27
1.7 Současný stav pivovarnictví.....	30
1.8 Minipivovary.....	33
2 PRAKTICKÁ ČÁST	34
2.1 České pivovarnictví po roce 1989.....	34
2.2 Rozmístění pivovarů v Česku	40
2.3 Pivovarnictví v současnosti.....	43
2.4 Export.....	48
2.5 Import.....	50
2.6 Minipivovary.....	52
ZÁVĚR	56
3 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	60
4 SEZNAM PŘÍLOH	64
5 SEZNAM TABULEK	70
6 SEZNAM GRAFŮ	70
7 SEZNAM OBRÁZKŮ	70

ÚVOD

V Česku je pivo tradičním nápojem, který lidé chápou jako hodnotu národní identity a hrdosti, a jež rádi prezentují doma i ve světě. Však první zmínky o pivě jsou známy již z 10. století.

Způsob výroby piva se měnil v průběhu století. Nejprve se pivo vařilo doma či v právovárečných a nákladnických domech. Ve 14. století se stalo pivovarství součástí řemeslné výroby. V 16. století díky Svatováclavské smlouvě udělující právo vařit pivo šlechtě, která disponovala vysokými finančními a surovinovými zdroji, došlo v pivovarství k velkému rozvoji. Průmyslová revoluce a s ní spojen vznik parního stroje měl význam pro rozvoj strojírenství, výroby a zpracování kovů, strojního chlazení, využití plynu a elektřiny a rozvoj železniční dopravy, čímž přešlo pivovarnictví z řemeslné výroby na výrobu průmyslovou. Zavíraly se staré, nemoderní pivovary a výroba byla přesunuta do velkých, moderních závodů. Nové poznatky v oblasti technologií a vědy, zavedení skleněných lahví jako transportních obalů, čímž byla zajištěna trvanlivost a pokrok ve velkovýrobě, přivedli pivovarnictví v polovině 19. století do jeho zlatého věku.

Na počátku 20. století bylo typické lokální soustředění výroby piva, velké podniky byly lokalizovány do míst spotřeby, drobné podniky do surovinových oblastí. Změny v počtu pivovarů do poloviny 20. století byly zapříčiněny světovými válkami, povoláním zaměstnanců na fronty, zabavením dobytka, stanovením přidělu ječmene či rozebráním pivovarnického zařízení. Před první světovou válkou se pivo vařilo skoro v šesti stech městech a obcích, v této době fungovalo okolo 700 pivovarů. Odrůžením pohraničních oblastí v roce 1938 došlo k zániku 202 pivovarů. Po druhé světové válce bylo v činnosti pouze 252 pivovarů.

V socialistickém režimu došlo v pivovarnickém průmyslu k rajonizaci distribuce piva. Pivovary (kromě Plzeňského Prazdroje) měly přísně vymezenou regionální působnost, což znamenalo, že své produkty rozvážely výhradně v rámci svých okresů. Dá se říct, že ke konci roku 1989 měly všechny podniky z geografického hlediska stejné postavení, i když se jednotlivé regiony lišily velikostí, počtem obyvatel, aj. Tento fakt nám může sloužit pro porovnání situace s dnešní dobou, a to tak, že můžeme

pozorovat, jak si podniky rozdělily trh, jak spolupracovaly, expandovaly nebo naopak ustupovaly.¹

Důležitým mezníkem pro české pivovarnictví byl po roce 1989 vstup zahraničních společností na český trh a jejich zapojení do ekonomické globalizace. Na náš trh začaly pronikat velké pivovarské firmy (například SABMiller, AB InBev, Heineken), které se zasloužily o modernizaci podniků a o lepší postavení českého piva ve světě. Vstup zahraničních společností prostřednictvím přímých zahraničních investic přináší mnoho výhod, z nich největší výhodou je globální konkurenceschopnost ekonomiky a přístup na zahraniční trhy.

V roce 1989 bylo v činnosti 73 pivovarů. Dnes je v činnosti okolo 40 pivovarů průmyslových a přes 340 pivovarů restauračních, což dokazuje, že velké pivovary si své postavení stále udržují a dochází ke každoročnímu nárůstu vzniku minipivarů se svými speciálními nabídkami piv, jak tomu bylo i v minulosti.

Struktura bakalářské práce

Jádro práce tvoří dvě ucelené části. První část práce obsahuje kapitoly zabývající se průmyslem Česka, historií pivovarnictví a stavem českého pivovarnictví po roce 1989. Zajímavé jsou zcela nepochybně kapitoly pojednávající o vstupu zahraničních investorů na český trh a o současném stavu pivovarnictví.

Druhou část práce tvoří vlastní analýza mapující rozložení pivovarů v Česku v letech 1989 až 2016, začlenění pivovarů do pivovarských skupin a nadnárodních korporací a prostorové rozložení minipivarů. Dále se tato část zabývá exportem a importem piva.

Cíle práce a stanovení výzkumných otázek

Cílem bakalářské práce je popsat vývoj pivovarského průmyslu od roku 1989 až po současnost. Jde zejména o vyhodnocení výstavu piva, exportu a importu piva, vývoje počtu pivovarů na území Česka a jejich rozmístění. Základ práce tvoří prostorová analýza a zmapování rozmístění pivovarů a minipivarů na území Česka ve vymezeném období.

¹HASMAN, Jiří, David HÁNA a Kryštof MATERNA. Geografie: Geografie pivovarnictví: vývoj prostorového rozdělení českého pivního trhu po roce 1989. 121/3. Univerzita Karlova v Praze - Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 2016.

Důležitou součástí práce je vyhodnocení vlivu globalizace a vstupu zahraničních investorů po roce 1989 na český trh a jejich vliv na výstav nejúspěšnějších pivovarů - Plzeňské Pivovary, Pivovary Staropramen, Heineken ČR a Pivovary Lobkowicz a jejich pronikání na zahraniční trhy.

Výzkumné otázky, které v této práci klademe, jsou:

1. Jak se změnilo rozmístění, výstav, export a import piva v letech 1989 – 2016?
2. Jaké jsou dopady zahraničních investic na český pivovarnický průmysl?

Metodika

Pro zpracování praktické části práce byla využita sekundární data, a to data z odborných publikací A. Kratochvíle, G. Basařové a Z. Likovského. Publikace Z. Likovského poskytla podrobné informace o jednotlivých pivovarech, jejich založení, výstavu, o případném uzavření či zrušení pivovaru v období let 1948 až 1989. Publikace byla vydána v roce 2008, a proto pro lokalizaci pivovarů v současnosti byl využit portál České pivo České zlato, který poskytuje informace o založení či uzavření pivovarů a jejich případné náležitosti k větší pivovarské skupině. Data byla dále čerpána ze Zpráv o českém stavu pivovarství a sladařství pro období 2012 – 2015 vydávané Českým svazem pivovarů a sladoven, a to zejména data o výstavu piva, exportu, importu a spotřebě. Získaná data byla vhodně uspořádána pomocí tabulek a grafů s cílem jejich interpretace. Pro lepší hodnocení vývoje počtu pivovarů a jejich rozmístění byly zpracovány mapy v prostředí ArcGIS. Data byla vyhodnocena prostřednictvím vývojové a komparativní analýzy. Závěr práce je syntézou získaných poznatků a informací.

Rozbor literatury

Hlavní publikací, která byla použita ke zpracování bakalářské práce, je *Pivovarství českých zemí v proměnách 20. století* od Antonína Kratochvíle. Publikace z roku 2005 zachycuje změny v pivovarství a sladařství, nabízí však i informace z oblasti technologií a výroby piva v průběhu celého 20. století. Práce nabízí jak teoretické zpracování, tak i tabulkové a grafické znázornění především výstavů piva za různá časová období korespondující s kapitolami publikace. Kniha byla zdrojem pro zpracování kapitol Shrnutí historie pivovarnictví do roku 1989 a Situace českého pivovarnictví po roce 1989.

Přínosnou literaturou byla práce *České pivo* Gabriely Basařové vydaná roku 2011, která se zabývá základními charakteristikami a principy výroby piva, historií piva od jeho zrození až do roku 2010. Stěžejní pro praktickou část byla data o počtu pivovarů, výstavu a vývozu piva od roku 1945 do roku 2010 v příloze této knihy.

Historií piva od neolitu do 16. století se zabývá i Jaroslav Novák Večerníček v publikaci *Dějiny piva* z roku 2009. Kniha ukazuje i ekonomické a kulturní souvislosti spojené s pivovarnictvím.

Dalším pramenem je dílo Zbyňka Likovského *Pivovary českých zemí 1948 – 1989*. Toto dílo dokumentuje ve faktech a číslech přesná data o pivovarech na území Česka. Tato data byla využita v práci pro zpracování některých mapových výstupů.

O ekonomických aspektech transformačních procesů průmyslových regionů v integrující Evropě pojednává dílo, jehož autorem je Dušan Smolík a kolektiv, *Ekonomické, ekologické a sociální aspekty transformačních procesů průmyslových regionů v integrující Evropě* vydané v roce 2004 na VŠB – Technické univerzitě Ostrava. Informace pro bakalářskou práci byly čerpány z kapitoly Ekonomická globalizace jako určující prvek dalšího rozvoje světa.

Přímé zahraniční investice a regionální rozvoj řeší René Wokoun a kolektiv ve stejnojmenné publikaci z roku 2010. Nejužitečnější byla kapitola Lokalizace firmy a teorie přímých zahraničních investic.

Pro vysvětlení základních pojmů týkajících se proměn v ekonomice po roce 1989 byla použita literatura Libora Žídka z roku 2006 *Transformace české ekonomiky: 1989 – 2004*. Literatura přináší ucelený pohled na problematiku ekonomické transformace, analyzuje vývoj procesů transformace České republiky od centrálního plánování k ekonomice volného trhu z různých pohledů.

Geografii průmyslu a další odborná témata ze sféry geografie řeší v díle *Sociální a ekonomická geografie* Václav Toušek a kolektiv z roku 2008. Z kapitoly Geografie průmyslu byly čerpány informace o koncentraci průmyslu a o faktorech ovlivňujících lokalizaci průmyslových podniků.

Informace o potravinářském průmyslu poskytly dvě publikace. Stěžejní byla publikace Milana Bursy z roku 2006 *Geografie průmyslu Česka: Potravinářský průmysl*. Tato publikace nabízí charakteristiku odvětví a jeho začlenění v rámci zpracovatelského průmyslu. Dílo je rozděleno do jednotlivých oborů potravinářského

průmyslu, z něhož byla vybrána kapitola týkající se pivovarnictví. Publikace *Geografie průmyslu* z roku 1984 od Libora Krajíčka nabídla obecné informace o potravinářském průmyslu, významných lokalizačních faktorech v potravinářském průmyslu a rozmístění hlavních oborů potravinářského průmyslu. Kniha ovšem nabízí i pohled na ostatní odvětví průmyslu.

Údaje o základních surovinách k výrobě piva poskytla práce Jiřího Dvořáka *Vývoj, perspektivy a předpoklady pivovarnictví v Západočeském kraji* z roku 1975 a práce Marie Novotné a Antonína Götze *Geografie zemědělství ČR* z roku 1996.

Z článku publikovaného ve vědeckém časopisu *Geografie – Geografie pivovarnictví: vývoj prostorového rozdělení českého pivního trhu po roce 1989* od Jiřího Hasmana a kolektivu z roku 2016 byl využit třetí oddíl *Situace českého pivovarnictví po roce 1989* pro zpracování kapitoly stejnojmenného názvu. Výzkum popsany v článku se zabývá základními strategiemi pivovarů, jak se vypořádat s konkurencí.

Použita byla i práce Ludvíka Kopačky. Konkrétně články *Geografické aspekty politické, hospodářské a průmyslové transformace po roce 1989 I. a II.* publikované v časopisu *Geografické rozhledy* v období 2010 – 2011.

Ze zahraničních publikací byl využit článek Jana Pulce *Integration of the Brewing Industry into Global Production Network*, který se zabývá analýzou českého pivovarnictví a jeho zapojení do nadnárodních sítí, geografickou strukturou českého pivovarnictví aj.

Publikace *How the East Was Won: The Foreign Take-Over of the Eastern European Brewing Industry* od Johanna F. M. Swinnena a Kristine Van Herckové z roku 2010 popisuje ovlivnění trhu s pivem hospodářskými reformami na začátku roku 1990 a zájem vstupu zahraničních investorů do odvětví pivovarnictví. Dále analyzuje a popisuje restrukturalizaci pivovarnictví. To vše v posledních dvou desetiletích.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Geografie průmyslu

Studiem vzájemných vztahů a podmíněností mezi průmyslovou výrobou a ostatními geografickými jevy a procesy se zabývá geografie průmyslu. Hlavním úkolem je vysvětlení rozmístění průmyslu a vývoje tohoto rozmístění. Od popisů činností ve středověku jako byly práce řemeslníků a manufaktur, přes popisy rozmístění těžby surovin a vzniku průmyslových center, se na konci 19. století začaly formulovat lokalizační teorie zdůvodňující umístění průmyslu. Zásadní roli zde hrály fyzicko-geografické předpoklady a dostupnost nerostných surovin a přírodních zdrojů energií.

Vstup do 20. století znamenal rozvoj lokalizačních teorií, teorií hledajících vhodné podmínky pro umístění firem v prostoru prostřednictvím lokalizačních faktorů. Ke vhodné lokalizaci je důležité vyhodnocení podmínek ovlivňujících průmyslovou výrobu. Lokalizační faktor je výhoda úspory nákladů, která je získávána umístěním ekonomické aktivity na určité místo. Mnoho lokalizačních faktorů je podmíněných a jejich význam se mění v čase. Lokalizační faktory můžeme rozdělit na přírodní a socioekonomické. Mezi přírodní faktory řadíme vodu, klima a suroviny, do socioekonomických faktorů zahrnujeme energii, dopravu, pracovní sílu, infrastrukturu, informace a životní prostředí.

Lokalizační faktory podmiňují koncentraci průmyslu. Na počátku průmyslové revoluce byla snaha koncentrovat průmyslová střediska do center, kde na sebe navazovaly různé obory a odvětví. Tato koncentrace způsobila vysokou zátěž na životní prostředí, a proto se v současné době průmysl snaží o rovnoměrnější rozložení ekonomických aktivit formou industrializovaných oblastí orientovaných spíše na výzkum a kvalifikaci pracovní síly než na energeticky náročné obory. Koncentraci průmyslu můžeme hodnotit pomocí hustoty průmyslu (přepočtením základních ukazatelů jako je počet zaměstnaných nebo hodnota výroby na jednotku plochy), intenzity průmyslu (přepočtením základních ukazatelů na počet obyvatel či na počet ekonomicky aktivních obyvatel) a indexu koncentrace (míra koncentrace průmyslu v porovnání s rozmístěním obyvatelstva – jaký podíl obyvatel územní

jednotky žije na území, ve kterém se koncentruje polovina hodnoty velikosti průmyslu této územní jednotky).²

1.2 Průmysl v Česku

Ve středověku byl český stát průmyslovou velmocí. Toto postavení si udržel i za období Rakouska – Uherska, kdy byl součástí průmyslového Předlitavska s výhodnou polohou s přístupem k moři a vyspělým německým zemím. Industrializace v 18. století v českých zemích probíhala rychle. Díky geografické poloze, přírodnímu bohatství (uhlí), pracovní síle a společenským reformám (zrušení poddanství) došlo k rychlému vývoji průmyslové, technickovědecké a demografické revoluce. V souvislosti s tím došlo i k rozvoji dopravy (zejména železniční – význam pro zahraniční obchod) a zemědělství.

Došlo k přechodu od výroby v manufakturách ke strojové výrobě. Nejvýznamnějším vynálezem byl parní stroj, který snížil závislost člověka na přírodních zdrojích energie. Parní stroj umožnil téměř libovolnou lokalizaci průmyslové výroby. Nástup strojového průmyslu dal vzniku strojírenství a tím umožnil rozvoj hospodářsky vyspělých center. S rozvojem hospodářských center souvisel vysoký nárůst počtu obyvatelstva v druhé polovině 19. Století, kdy do center průmyslu migroval velký počet obyvatel, zejména z venkova, což znamenalo vyšší nároky na potraviny a spotřební zboží. Nastal prudký růst výroby. Být součástí Rakouska – Uherska znamenalo být součástí rozsáhlého vnitřního trhu, kde Česko disponovalo textilním a hutnickým průmyslem, později potravinářským průmyslem se zemědělskými produkty pro pivovarnictví, lihovarství a škrobárenství.

Po zániku Rakouska – Uherska se na území Československa nacházelo přibližně 70 % rakousko-uherské výroby. Krach na newyorské burze vyvolal v roce 1929 Velkou hospodářskou krizi, ovšem v tomto roce se Československo nacházelo na vrcholu hospodářského růstu. Krize se projevovala spíše v zemědělství a s ním souvisejících oborech, k propadu průmyslové výroby došlo až roku 1931, kdy utrpěly zejména obory závislé na vývozu. Z hrozby války se navyšovala vojenská výroba.

Po roce 1948 se stát orientoval na těžký a zbrojní průmysl. V 80. letech stát prosperoval díky oborům elektrotechniky, zpracování kovů, strojírenství, chemikálií a hutnictví železa. Mezi nejdůležitější výrobky se řadily vozidla, letadla,

² TOUŠEK, Václav a kol. Ekonomická a sociální geografie. Geografie průmyslu. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 411 s. ISBN 978-80-7380-114-4

elektrospotřebiče a těžké stroje. V tomto období probíhala i snaha snížit důležitost hutnictví a klást větší důraz na energeticky méně náročné obory. Problémem průmyslu této doby byly pomalé inovace, neúspěchy investic a zastaralost strojů.

Po pádu komunismu docházelo k privatizaci tj. převodu majetku z vlastnictví státu do vlastnictví soukromého. Probíhala malá a velká privatizace a proces restitucí.³

1.3 Potravinářský průmysl

Potravinářství je nejstarší a nejrozšířenější odvětví navazující na zemědělství. Vazba potravinářského průmyslu na zemědělství způsobuje jeho celkem rovnoměrné rozmístění. Úkolem tohoto průmyslu je zajištění dostatečného množství potravin různého druhu. Tento průmysl má po strojírenství největší zastoupení v Česku a je třetím největším zaměstnavatelem, s typickou vysokou zaměstnaností žen.

Rozmístění průmyslu se vyvíjí podle výhodnosti přepravy a výše nákladů na dopravu. Zpracovatelské závody jsou umístěny buď v produkčních, nebo ve spotřebních centrech. Surovinový faktor určuje lokalizaci mnoha oborů potravinářství. Surovinová náročnost a ztráta jakosti způsobená dlouhou přepravou způsobuje umístění závodů v produkční oblasti nebo jejím nejbližším okolí. Faktor spotřeby ovlivňuje například závody vyrábějící výrobky, jejichž váha převyšuje váhu zpracovávaných surovin, což jsou právě pivovary. Faktor dopravy byl důležitým a jedním z prvních lokalizačních faktorů ovlivňující lokalizaci podniků. Dnes však význam dopravy jako lokalizačního faktoru klesá. Důležitým faktorem je například i faktor pracovních sil a faktor vody, energetický faktor není u potravinářství výrazný a neovlivňuje rozmístění výroby.⁴

Pozice odvětví v rámci zpracovatelského průmyslu po roce 2000 zaznamenala mírnější tempo produkce z důvodu vysoké nabídky a šíří nabízeného sortimentu na domácím trhu. V oblasti exportu je růst omezen vysokou konkurencí států, kam jsou české výrobky dodávány. Vyváženy jsou hlavně čokolády, různé druhy cukrovinek a nápoje, především pivo a slad. Dovozy jsou komoditami jsou káva, čaj a koření.⁵

³ SVOBODOVÁ, Hana a kol. Vybrané kapitoly ze socioekonomické geografie České republiky. Průmysl a podnikání. Masarykova Univerzita: Pedagogická fakulta. Praha. [online]. 2016. [cit. 3.3.2017] Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js13/geograf/web/pages/05-prumysl-podnikani.html>

⁴ KRAJÍČEK, Libor. Geografie Průmyslu. Praha. Univerzita Karlova. Přírodovědecká fakulta, 1982. 125 s.

⁵ BURSA, Milan. Geografie průmyslu Česka. 1. část: Potravinářský průmysl. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně. Přírodovědecká fakulta, 2006. 51 s. ISBN 80-7044-807-5

Obory potravinářství se dělí dle Klasifikace ekonomických činností CZ – NACE s platností od roku 2008, kdy nahradila Odvětvovou klasifikaci ekonomických činností (OKEČ). CZ – NACE byla založena, jelikož zohledňuje technologický rozvoj, strukturální změny za poslední roky a je relevantnější s ohledem na hospodářskou realitu. Důležité je, že je tato klasifikace srovnatelná s ostatními mezinárodními klasifikacemi.⁶ Odvětví pivovarnictví je charakterizováno jako CZ – NACE 11.05 - Výroba piva (výroba nápojů ze sladu), je součástí pododdílu 11 – Výroba nápojů, která spadá pod oddíl C – zpracovatelský průmysl.⁷

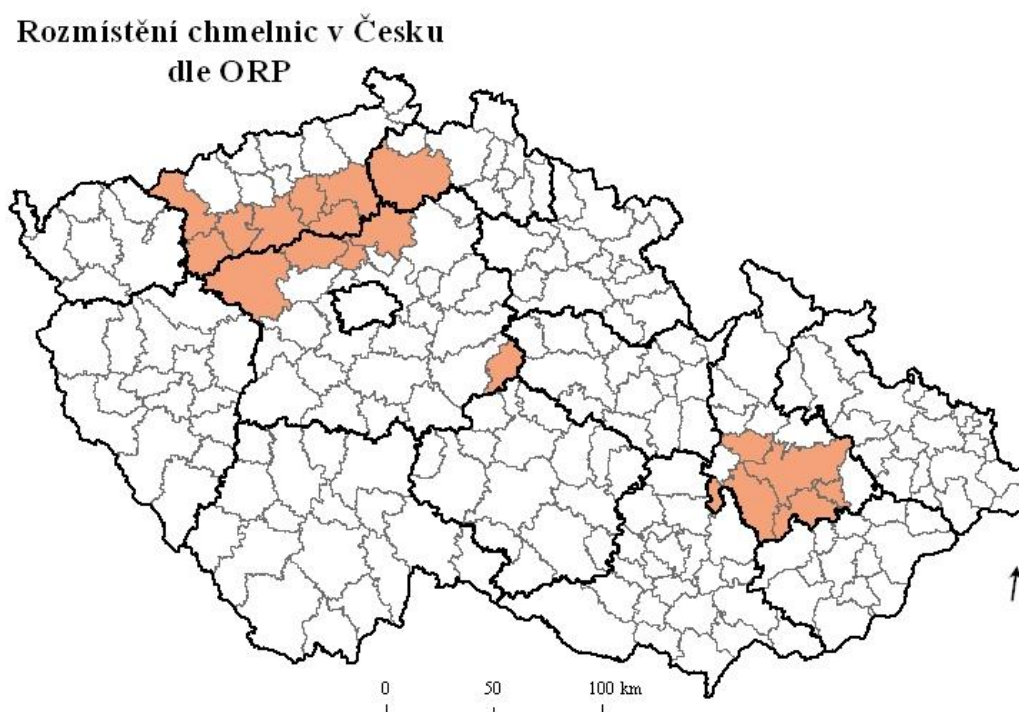
⁶ Český statistický úřad [online]. Sběrka zákonů Česká republika. Sdělení 244. Ročník 2007. [cit. 14. 2. 2017]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/23174387/sdeleni_cz-nace.pdf/dbfbb216-6dc9-4b6a-8b1c-2c8bb9cc497d?version=1.0

⁷ CZ NACE [online]. 2017. [cit. 3. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.nace.cz/nace/11-05-vyroba-piva/>

1.4 Lokalizace pivovarů

I rozmístění pivovarů ovlivňují lokalizační faktory. Jedním z nich je surovinový faktor. V případě pivovarnictví jsou nejdůležitějšími surovinami chmel, obilný slad a voda. Chmel je surovina používající se výlučně při přípravě piva, ovlivňuje jeho trvanlivost, chuť i barvu.⁸ Dnes se na území Česka rozkládá přes 10 tisíc hektarů chmelnic. Většina chmelnic je koncentrována v oblasti SZ od Prahy v oblasti Žatecké a Ústěcké, na Moravě je to oblast Tršická. Ve středověku se chmel pěstoval všude v okolí pivovarů.⁹

Obrázek č. 1

Zdroj: ČÚZK, 2017, vlastní zpracování

Další důležitou surovinou je obilný slad, který je u nás připravovaný ze sladovnického ječmene. Ječmen má vysoké nároky na pěstování, nejdůležitější je však kvalita půdy. Kvalitní sladovnický ječmen má nejlepší podmínky k pěstování

⁸ DVOŘÁK, Jiří. Vývoj, perspektivy a předpoklady pivovarnictví v Západočeském kraji. Plzeň: Sborník Pedagogické fakulty v Plzni. Zeměpis VIII. 1975

⁹ NOVOTNÁ, Marie, GÖTZ, Antonín. Geografie zemědělství ČR. Plzeň. Západočeská univerzita. Fakulta pedagogická, 1996. 114 s. ISBN 80-7082-271-6

v Polabské nížině, v nižších polohách Středočeské pahorkatiny a na střední Moravě (oblast Hané).¹⁰

S rozvojem technologií se změnila lokalizace velkých podniků do míst spotřeby a menší podniky si zachovaly svou působnost v surovinových oblastech.

V případě socioekonomických faktorů mluvíme o pracovní síle a dopravě. Nejdříve si vařili pivo vlastníci právovárečných domů sami (jednoduchý způsob výroby), následně to byl klasický technický personál (sládci, sladmistři) a pomocní pracovníci (čeledíni, topiči, nádeníci), ženy jako pracovní síla nebyly výjimkou. Dnes pracovní sílu tvoří především sládci a specialisté působící pod vedením ředitelů pivovarů, dále jsou to ekonomická oddělení a obchodní oddělení – odborníci na jednotlivých úsecích výroby. Pomocnou pracovní sílu nahradila technická zařízení.

Dopravní náklady byly jedním z prvních faktorů ovlivňující lokalizaci podniku, význam dopravy však jako lokalizačního faktoru klesá. Dopravní náklady závisí na vzdálenosti, druhu dopravy, množství a druhu přepravovaného materiálu. Do oblasti odbytu byly přesunuty obory, při jejichž výrobním procesu dochází k nárůstu objemu a hmotnosti, mezi které můžeme zahrnout právě pivovarnictví.

¹⁰ Selgen [online]. 2017. [cit. 18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://selgen.cz/agrotechnicka-doporuceni-2/jecmen-jarni/>

1.5 Shrnutí historie pivovarnictví do roku 1989

1.5.1 Pivovarství do konce 19. století

První zmínky o výrobě piva v českých zemích jsou staré skoro tisíc let a vážou se k Břevnovskému klášteru k roku 993. V těchto dobách se pivo vyrábělo především v domácnostech pro vlastní spotřebu. Pivo se ale vařilo i v komunitách mnichů a kanovníků v kláštorech.

V 11. století je udělen desátek (desetiprocentní daň) z chmele, který pivovarníci odváděli v naturáliích či penězích kanovníkům kapituly. Z minulých století jsou nejznámějšími pivovarskými městy Žatec, Litoměřice, Nymburk a Louny.¹¹

Při zakládání královských měst ve 13. století, kdy panovníci udělovali výsady pro rozvoj řemesel, města získávala tzv. *právo mílové a právo várečné*. Právo vařit pivo měl občan vlastníci dům uvnitř města a v navazujícím předměstí. Toto právo uděloval král Václav II.¹²

Dříve si každý měšťan slad i pivo připravoval sám, sám ho čepoval nebo ho prodával šenkýři. Ve městech bylo málo domů, které by měly vybavení pro výrobu sladu a piva. Domy, které měly právo vařit pivo a měly i zařízení pro tuto činnost, se nazývaly právovárečné domy. Dále to byly domy nákladnické, které měly právo várečné, ale měly jen sladovnu, a domy ostatní, které toto právo neměly. Postupně docházelo ke sdružování právovárečnicků a zřizovaly se společné pivovary (někdy tyto pivovary zřizovala městská rada, která tímto získávala prostředky pro rozvoj města). Nejstarší pivovary byly založeny v Teplé (r. 1200), Hodoníně (r. 1228), Olomouci (r. 1250), Německém Brodu (r. 1333), Vodňanech (r. 1336), Jilemnici (r. 1348) a Třeboni (r. 1379).

Od 14. století se stává pivovarství součástí řemeslné výroby, do této doby spadala výroba piva pod obchod. Zlatá bula císaře Karla IV. z roku 1356 přiznává právo vařit pivo všem občanům města bez omezení. V této době se na území našeho státu vyráběly nejvíce tyto druhy pív: piva svrchně kvašená tzv. bílá (tato piva pocházela zejména z Domažlic a Budějovic), piva připravována spodním kvašením tzv. popeněžní, silná, červená, stará (Jihlava). Mezi spodně kvašená piva patřily tzv. březňáky

¹¹ BASAŘOVÁ, Gabriela. České pivo. 3., dopl. vyd. Praha: Havlíček Brain Team, 2011. 320 s. ISBN 978-80-87109-25-0. S.21, 22.

¹² NOVÁK VEČERNÍČEK, Jaroslav. Dějiny piva: od zrození až po konec středověku. Brno: Computer Press, c2009. 144 s. ISBN 978-80-251-2019-4. S. 104.

neboli piva marcovní (Žatec, Opava, Čáslav, Rakovník) a tzv. ležáky neboli piva hořká (Rakovník, Jihlava, Slaný). Česká piva byla oblíbená nejen u nás, ale i v zahraničí (v 16. století bylo ve Vídni k dostání pivo z Budějovic, Jihlavy, Olomouce, Brna, Prahy, atd.).

V 15. století se vedou spory mezi městy a šlechtou, která se domáhala již zmíněného práva várečného (provozování řemesel šlechtou ovšem nebylo pokládáno za důstojné). To se změnilo roku 1517, kdy král Ludvík Jagellonský Smlouvou svatováclavskou povolil vařit pivo i šlechtě. Tento krok znamenal rozvoj pivovarství, šlechta měla dostatek finančních i surovinových zdrojů ze svých statků. V tomto období vzniká *propinační právo*, což je právo výroby a prodeje lihových nápojů. Podstatou tohoto práva bylo zakládat pivovary nebo vinopalny v určitém okruhu města. Nejdříve bylo toto právo udělováno královským městům, poté vrchnostem a obcím.¹³

Právo mílové mělo taktéž význam pro rozvoj měst a řemesel. Některá města získala právo již ve 12. století, většina královských měst je obdržela ve 14. století. Toto právo měli pouze měšťané daného města ve vymezeném okruhu jedné míle, kde mohli provozovat živnosti či prodávat své výrobky.¹⁴

Rozvoj řemesel vedl ke vzniku společenstev (tzv. cechů). Tyto cechy formulovaly řády, které určovaly podmínky pro vstup do cechu. Řemeslník měl stanoveno, jaké množství piva může vyrobit, měl nařízenou i cenu výrobků. Cechovní řády dohlížely na kvalitu piva, určovaly, jaké množství surovin se musí použít na várku piva, stanovovaly výše platů najatých pracovníků a reprezentovaly řemeslo na slavnostech města.

V polovině 16. století patřilo pivovarství k nejvýnosnějším odvětvím měst a šlechtických velkostatků. Došlo ke konfiskaci majetku měst, která se vzbouřila proti Habsburkům. Na druhou stranu vzrostlo bohatství šlechty, která investovala do pivovarů na svých statcích a v poddanských městech Třeboni, Českém Krumlově, Kroměříži, Jičíně, Pardubicích a v dalších městech.

¹³ BASAŘOVÁ, Gabriela. České pivo. 3., dopl. vyd. Praha: Havlíček Brain Team, 2011. 320 s. ISBN 978-80-87109-25-0. S.24 – 27.

¹⁴ Český svaz pivovarů a sladoven [online]. 2013. [cit. 16. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.ceske-pivo.cz/historie-ceskeho-pivovarnictvi-data-fakta>

Po třicetileté válce nastává útlum v řemeslném pivovarství a nastává éra obecních (městských) pivovarů.^{15, 16}

Průmyslová revoluce umožnila využití páry k pohonu strojů, začíná se vyvíjet strojírenství, zlepšuje se výroba a zpracování kovů, objevuje se strojní chlazení, zlepšuje se těžba uhlí, využití plynu a později elektřiny, což také mělo vliv na pivovarství. Dále to byl například rozvoj železniční dopravy, který umožnil transport pivovarských výrobků i do vzdálenějších oblastí.

V polovině 19. století bylo možné založení pivovaru za úplatu (r. 1848) a bylo zrušeno propinační právo (r. 1869) – to znamenalo rychlý rozvoj výstavby nových pivovarů. V této době se měnila řemeslná výroba na výrobu průmyslovou. Začaly do pivovarství pronikat nové poznatky a technologické změny, zejména přechod na spodní kvašení, tj. kvašení za nízkých teplot. Docházelo k rušení malých nemoderních pivovarů a výroba se přesunula do velkých moderních nebo modernizovaných podniků.¹⁷ Nastal zlatý věk českého pivovarství. Přechod k průmyslové výrobě znamenal i změnu majetkové struktury pivovarů na konci 19. století. Mimo soukromé pivovary a pivovary právovárečných měst se výrazně prosazují pivovary akciové.

Mnoho pivovarů vytvořených do poloviny 19. století bylo zrušeno a jen nepatrný počet z nich funguje i dnes. Do roku 1996 byl nejstarším pivovarem u nás pivovar v Domažlicích založený roku 1341 (v roce 1996 byl uzavřen). Pivovarem založeným do poloviny 19. století je například i dodnes fungující pivovar v Chodové Plané, který je od roku 1992 soukromým pivovarem. Z pražských pivovarů je činný dodnes pouze pivovar U Fleků.¹⁸

V druhé polovině 19. století zaznamenala obrovský pokrok zejména technika (nové vynálezy strojů nebo zařízení), dále technologie (nové postupy a zkušenosti) a věda (nové objevy v chemii či mikrobiologii). Zavedení nového transportního obalu (skleněné lahve) na konci 19. století, konstruování nových stáčecích zařízení a pokroky

¹⁵ BASAŘOVÁ, Gabriela. České pivo. 3., dopl. vyd. Praha: Havlíček Brain Team, 2011.320 s. ISBN 978-80-87109-25-0. S.24 – 27.

¹⁶ NOVÁK VEČERNÍČEK, Jaroslav. Dějiny piva: od zrození až po konec středověku. Brno: ComputerPress, c2009. 144 s. ISBN 978-80-251-2019-4. S. 99.

¹⁷ HORÁČEK, Michal. Technický a vědecký pokrok českého pivovarství v evropských souvislostech 19. století. Kvasný průmysl. 2016, 62 (1), 9 – 14, ISSN 0023-5830

¹⁸ BASAŘOVÁ, Gabriela. České pivo. 3., dopl. vyd. Praha: Havlíček Brain Team, 2011.320 s. ISBN 978-80-87109-25-0. S. 62 – 69.

vědy a technologie znamenaly zvýšení stability a trvanlivosti piva. To zajistilo pokrok ve velkovýrobě, jeho exportu ke spotřebiteli i vývozu po monarchii i dalších státech.¹⁹

1.5.2 Vývoj pivovarství ve 20. století

Ve 20. století se již na území Česka vyskytuje menší počet pivovarů, ale stále vyrábí více než polovinu produkce piva Rakouska - Uherska. To potvrzuje kvalitu moravského ječmene při výrobě sladu, vynikající vlastnosti žateckého chmele a rozvoj domácího strojírenství specializovaného na zařízení potřebná k výrobě piva.

Přes dvě třetiny tehdejších pivovarů mělo výstav do 10 000 hl a pouze 15 pivovarů vystavovalo nad 100 000 hl piva. Kategorii s výstavem nad 100 000 hl zastupovaly: Společenský pivovar pražských sládků Braník, Měšťanský pivovar v Českých Budějovicích, První pražský měšťanský pivovar v Praze - Holešovicích, Schwarzenberské pivovary v Protivíně a Třeboni, brněnský pivovar Moravia, První moravský akciový pivovar se sladovnou v Přerově, pivovar v Karviné, Pivovar Vratislavice nad Nisou, pivovar Most a Společenský pivovar v Plzni.

První akciový pivovar v Plzni (Gambrinus) a První brněnský akciový pivovar (Starobrnno) vystavovaly více než 200 000 hl piva. Výstav nad 500 000 hl měly Akciový pivovar na Smíchově a plzeňský Měšťanský pivovar (Prazdroj), který v dalších letech vystavoval nad 1 milion hl. Stal se tak největším pivovarem v celém Rakousku - Uhersku.²⁰

V prvních letech 20. století je možné zaznamenat lokální soustředění výroby piva. Dochází k lokalizaci větších podniků do míst spotřeby. Drobnější podniky jsou rozptýleny v surovinových oblastech. Antonín Kratochvíle ve své publikaci uvádí jako nejvýznamnější místní lokality pivovarského průmyslu v roce 1913 města Plzeň se šesti pivovary a výstavem přes 1 595 000 hl piva, Prahu s dvaceti pivovary a výstavem 1 054 359 hl piva. Dále například Brno se třemi pivovary a výstavem piva 371 337 hl nebo Cheb s devíti pivovary a výstavem 150 386 hl piva.

Počet pivovarů se v prvních letech 20. století měnil. V roce 1900 bylo v českých zemích 804 pivovarů, a do roku 1918 jich bylo 18 nových vystaveno a 296 jich zaniklo. V roce 1918 bylo tedy na území Česka činných 526 pivovarů.

¹⁹ HORÁČEK, Michal. Technický a vědecký pokrok českého pivovarství v evropských souvislostech 19. století. *Kvasný průmysl*. 2016, 62 (1), 9 – 14, ISSN 0023-5830

²⁰ KRATOCHVÍLE, Antonín. Pivovarství českých zemí v proměnách 20. století. Praha: Výzkumný ústav pivovarský a sladařský, 2005. 265 s. ISBN 80-86576-16-7. S. 14.

V době před první světovou válkou se pivo vyrábělo skoro v šesti stech městech a obcích. Byly modernizovány stávající pivovary, byla vystavěna i spousta pivovarů nových, a tím vznikaly lepší podmínky pro zvyšování výroby. Tato výroba však přesahovala spotřebu a to vyvolávalo finanční problémy. Pivovary začaly snižovat cenu piva, podbízel svá piva nebo je dodávaly na úvěr. Spousta pivovarů se tak zadlužila, protože toho kdekdo zneužíval, především hostinští. Proto byl v roce 1907 založen Ochranný svaz pivovarů v Království českém, což mělo zavést pravidla pro ceny piva a jeho odbyt.

1.5.2.1 Válečné a meziválečné období

Během první světové války bylo velmi negativním způsobem ovlivněno pivovarnictví. Spousta zaměstnanců pivovarů byla povolána na frontu, a pivovary musely dát armádě koně a voly, čímž byl ochromen rozvoz piva a dovoz surovin. Pivovarům byl stanoven příděl ječmene, který pokrýval přibližně čtvrtinu potřeby. V roce 1916 bylo zakázáno zpracovávat ječmen a slad. Slad musel být nahrazován cukrem, bramborovou moučkou a dalšími náhražkami. Docházelo také k rozebrání pivovarského zařízení z mědi, mosazi a bronzu kvůli potřebám války. Došlo i k nařízení, které dovolovalo pivovarům prodávat pivo pouze v lahvích s korkovou zátkou (do této doby se pivo prodávalo tzv. pod obručí, tedy jako pivo sudové).²¹

V období války klesl počet pivovarů o 92 a výroba se snížila na pouhých 14 % předválečné úrovně. Celkem za dobu války zaniklo 122 pivovarů.

²¹ KRATOCHVÍLE, Antonín. Pivovarnictví českých zemí v proměnách 20. století. Praha: Výzkumný ústav pivovarský a sladařský, 2005. 265 s. ISBN 80-86576-16-7

Tabulka č. 1: Vývoj výroby v Čechách a v českých zemích v období 1900 - 1918

Rok/období	Čechy ¹		České země ²		
	počet pivovarů	vyrobená mladina	počet pivovarů	vyrobená mladina	vývoz piva
	ks	tis. hl	ks	tis. hl	tis. hl
1900	649	9 391	804	11 968	890
1905	598	9 041	740	11 377	1 022
1910	571	9 816	694	12 413	1 000
1911/1912	551	10 666	683	13 113	1 050
1912/1913	542	9 965	672	12 799	1 090
1913/1914	537	9 359	648	11 325	1 135
1914/1915	524	7 382	626	9 252	992
1915/1916	475	5 141	517	6 638	623
1916/1917	456	1 107	541	1 422	377
1917/1918	445	1 315	526	1 705	114

¹Království české

²Království české, Markrabství moravské a Vévodství slezské

Zdroj: Kratochvíle, 2005, s. 2

Po roce 1918 nedocházelo ke vzniku nových pivovarů, jelikož bylo Československo v důsledku války v těžké situaci, a to z důvodu nízké životní úrovně obyvatelstva, nedostatku surovin, ztrátě zahraničních trhů či znehodnocení strojního zařízení. Krize v pivovarnictví byla také zapříčiněna změnami ve výrobě piva a navýšením jeho cen. Po válce se nejvíce rozvíjela výroba pražských pivovaru Smíchov a Holešovice a Měšťanského pivovaru Most, jejichž výroba se v období 1919/1920 ve srovnání s obdobím 1918/1919 zdvojnásobila. Dále zvýšení výroby dosáhly Měšťanský pivovar v Plzni, Velké Popovice, První brněnský akciový pivovar a pivovary Karviná a Bratislava, a to přibližně o polovinu. V prvních letech po válce chátralo mnoho pivovarů. Některé z pivovarů byly zavřeny a v některých byla omezena výroba, což vedlo k chátrání výrobní základny pivovarů, způsobené zejména nevyužíváním některých strojů a nedostatkem pracovníků v údržbě.

Od roku 1923 se soustřeďuje výroba do větších výrobních celků. V roce 1928 působí na území státu 456 pivovarů, z toho 368 pivovarů na území Čech, 72 pivovarů na území Moravy a Slezska a 16 pivovarů na území Slovenska a Podkarpatské Rusi. Roku 1931 bylo v českých zemích činných 423 pivovarů, v roce 1936 byl tento počet snížen na 374.

Oddělením pohraničních oblastí (tzv. Sudet) v roce 1938 od Československa, ztratilo české pivovarství obrovský počet pivovarů. V meziválečném období, tj. období let 1918 až 1939, došlo k zániku 202 činných pivovarů. Zabráním pohraničních oblastí přišly české země o 110 pivovarů. Vznikem Protektorátu Čechy a Morava (1939) došlo k obrovským ztrátám osevních ploch chmele (60 %) i ječmene (30 %).

I export českého piva zaznamenal velké změny. Před první světovou válkou byl export z českých zemí velmi výrazný, zejména uvnitř Rakouska – Uherska. Roční export mírně přesahoval 1 milion hektolitrů piva, což představovalo 8 – 10% podíl z celkové výroby. Za hranice Rakouska – Uherska se dostalo přes půl milionu hektolitrů piva, tedy necelých 5 % výroby. Na vývozu piva se podílely především pivovary z Plzně a některé šlechtické pivovary. Během první světové války vývoz piva výrazně klesl z důvodu geopolitických (vznik nových států, změny hranic v Evropě) a hospodářských (vysoké clo na dovoz piva), a to až o 90 % (viz tabulka č. 1), k obnově vývozu tak nedošlo.²²

Během druhé světové války došlo k opětovnému úpadku pivovarnictví z důvodu častých nařízeních a omezení pivovarů, která vedla k jejich pozastavení až uzavření. V této době se vyrábělo nízkostupňové pivo (3,5 %). Výjimkou byl Prazdroj, který si zachoval kvalitu piva a zásoboval jím německou armádu. Stejně tak jako za první světové války bylo i v této době využíváno náhražek ječného sladu, kterého bylo nedostatek. K největšímu úpadku došlo v českoněmeckém pohraničí. Hlavní příčinou bylo poválečné odsunutí Němců, čímž pivovarnictví utrpělo výrazné ztráty.

1.5.2.2 Poválečné období

Po válce samozřejmě zavládla snaha o obnovu poničených pivovarů, a to i přes nedostatek surovin nebo poničenou dopravní síť. V roce 1946 bylo na území Česka 270 pivovarů, 82 z nich bylo v soukromém vlastnictví, zbylé pivovary vlastnily akciové společnosti, obce, církve nebo stát. Šest pivovarů bylo vedeno jako národní podniky.

Poválečné období přineslo mnoho změn, a to zejména pro majitele a akcionáře pivovarů. Zastavená výroba pivovarů během druhé světové války nebyla pro nedostatek surovin a kovového materiálu potřebných k rekonstrukci zařízení znovu obnovena.

²² KRATOCHVÍLE, Antonín. Pivovarství českých zemí v proměnách 20. století. Praha: Výzkumný ústav pivovarský a sladařský, 2005. 265 s. ISBN 80-86576-16-7

V roce 1946 vznikla Hospodářská skupina pivovarského a sladařského průmyslu, později byl vytvořen orgán Československé pivovary, n. p. a pivovary s výstavem nad 150 000 hl se začaly znárodnovat. Změna vlastnické struktury byla začátkem orientace na Svaz sovětských socialistických republik.

V roce 1948 bylo ustanoveno 22 národních podniků, které sdružovaly celkem 120 pivovarů v jednotlivých regionech a zaměstnávaly 9 466 osob. K nim byly vytvořeny národní podniky s menšími závody. Tyto národní podniky byly sdruženy do státního ústředního orgánu Československé pivovary, n. p. Rovněž vznikly státní pivovary, které podléhaly ministerstvu zemědělství. Dále fungovali: Svaz pro chmel, slad a pivo, Českomoravská chmelařská společnost, s. r. o. a Obchodní sladovny, n. p. V roce 1950 se stal vrcholným orgánem Československé pivovary, sladovny, lihovary a konzervárny, n. p. Této instituci podléhalo 21 pivovarských a sladařských národních podniků se 174 závody. A právě v této době se začala zvyšovat výroba piva. V roce 1945 vyrobilo 252 pivovarů 4,9 milionů hl piva a v roce 1950, kdy bylo činných už jen 176 pivovarů, dosáhla produkce piva hodnoty téměř 10 milionu hl.

Až v roce 1960, kdy se centrálně zavedly nové kraje, vzniklo osm národních podniků. V tomto období exportovaly na západ pouze Prazdroj a Budvar. Do bývalé Německé demokratické republiky exportoval pivovar Staropramen a do Svazu sovětských socialistických republik pivovar Samson. Tyto pivovary tak měly prostředky pro nákup zařízení a materiálů, avšak v omezené míře.

Od roku 1975 byly pivovary a sladovny rozděleny do regionálních národních podniků společně s vinařskými závody a výrobou nealkoholických nápojů. Generální ředitelství řídilo 12 národních podniků (Pražské pivovary, Středočeské pivovary, Jihočeské pivovary, Západočeské pivovary, Severočeské pivovary, Východočeské pivovary, Jihomoravské pivovary, Severomoravské pivovary, Obchodní sladovny, Nealkoholické nápoje, České vinařské závody a Moravské vinařské závody), které byly v tomto uspořádání řízeny až do roku 1989.

Pro období socialistického Československa bylo typické přetěžování výrobních kapacit, a to v důsledku vysokých požadavků domácího trhu i požadavků na export (preferován byl export hlavně z Prazdroje a Budvaru). Obnovy a rekonstrukcí se však

dočkalo jen malé množství pivovarů vzhledem k nedostatku přidělených finančních prostředků.²³

1.6 Situace českého pivovarnictví po roce 1989

V průběhu 90. let minulého století probíhala v tehdejším Československu a následně v České republice ekonomická transformace. Během této transformace došlo ke změně systému fungování ekonomiky, a to z centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní. Před transformací byl náš stát celkem stabilní, co se týče makroekonomické oblasti, ve srovnání s ostatními zeměmi východního bloku. Negativním faktem bylo celkové fungování ekonomiky, uzavřenost a orientace na trhy Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP). S tím související neefektivní plýtvání zdroji a tím i snížení výkonu ekonomiky, způsobilo její zaostávání za vyspělými státy. Dalšími negativy byly například: společné vlastnictví, postavení tržních subjektů, slabá úroveň technologií a infrastruktury, cenový systém, zahraniční obchod a otevřenost ekonomiky, struktura ekonomiky a další. Tato negativa vedla ke zhroucení socialistického řízení.²⁴

Transformace v politickém, ekonomickém a společenském systému v roce 1989 přinesly změny nejen v politice, společnosti, hospodářství a průmyslu, ale i na poli geografie. Geografie zkoumá a hodnotí vývoj v prostoru a čase ve vzájemných vztazích. Společenské a politické události tedy souvisí s hospodářským vývojem a jeho změnami, což se promítá v postavení dané země ve světě. Čtyřicetileté působení komunistické vlády na vytváření průmyslových oblastí, center nebo oblastí zemědělské výroby, které v dnešní době chátrají, mělo vliv na území, krajinu i životní prostředí. Dnes socialistické stavby vystřídaly dopravní stavby a stavby technické infrastruktury. To vedlo k opuštění těchto areálů tzv. brownfields a vzniku nových průmyslových zón na zelené louce tzv. greenfields (sklady, logistická centra podél dálnic, nákupní centra).²⁵

Po roce 1989 došlo v Československu k privatizaci. Privatizace probíhala ve dvou etapách, tzv. malá privatizace, týkající se malých podniků v oblasti služeb,

²³ BASAŘOVÁ, Gabriela. České pivo. 3., dopl. vyd. Praha: Havlíček Brain Team, 2011. 320 s. ISBN 978-80-87109-25-0

²⁴ ŽÍDEK, Libor. Transformace české ekonomiky 1989 – 2004. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2006, 304 s., ISBN 80-7179-922-X

²⁵ KOPAČKA, Ludvík. Geografické rozhledy: Geografické aspekty politické, hospodářské a průmyslové transformace po roce 1989 I. 2/10-11. Univerzita Karlova v Praze – Přírodovědecká fakulta, Praha, 2010-2011.

obchodu a stravování a tzv. velká privatizace, která privatizovala střední a větší podniky především v oblasti průmyslu. Do velké privatizace, která řešila převod majetku státu do soukromého vlastnictví, byly zařazeny právě pivovarské podniky.

Některé z pivovarů byly navraceny však v rámci restitucí do vlastnictví původních majitelů či dědiců. Až na některé výjimky byly zprivatizovány všechny pivovary, a to buď samostatně, nebo v rámci bývalých národních podniků. Ty největší z nich se dostaly do vlivu zahraničních investorů – například Plzeňský Prazdroj, Velké Popovice a Nošovice patřily jihoafrické společnosti SABMiller, a tak lépe čelily konkurenci. Díky investicím nových majitelů docházelo k modernizaci pivovarů, zlepšovala se jejich technická úroveň, což znamenalo zvyšování kvality vyráběného piva, zvyšování výstavu či exportu.

Docházelo ke vzniku akciových společností, společností s ručením omezeným, soukromých firem a státních podniků (některé s účastí zahraničních firem). V této době docházelo k silnému konkurenčnímu boji na českém trhu. Nejúspěšnějším pivovarům narůstal výstav piva a poklesl výstav pivovarů ostatních, což pro některé znamenalo zánik.

V roce 1990 bylo v Česku 71 činných pivovarů, které byly součástí 12 státních podniků. Pro období 90. let 20. století je typické ukončování výroby nejen v malých a menších pivovarech, ale i ve středně velkých pivovarech. Po roce 1990 docházelo spíše ke koncentraci a konsolidaci pivovarnictví do větších společností namísto zakládání pivovarů nových. Jediný založený a dodnes fungující průmyslový pivovar je v Chotěboři. Zrušen byl pivovar v Jablonci nad Nisou, a po roce 1994 do roku 2011 došlo ke zrušení dalších 28 pivovarů.

Nutno uvést, že z geografického hlediska je důležité, že se největší pivovarské podniky rozpínaly do mnoha dalších regionů. Důležitým faktorem je totiž geografická poloha pivovaru. Je naprosto zřejmé, že pivovary nacházející se v určitém regionu v tzv. pivovarské poušti se budou vyvíjet jiným způsobem než pivovary v oblastech silné a úspěšné konkurence.²⁶ Například poloha pivovarů v Ústí nad Labem

²⁶ HASMAN, Jiří a kol. Geografie: Geografie pivovarnictví: vývoj prostorového rozdělení českého pivního trhu po roce 1989. 121/3. Univerzita Karlova v Praze - Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 2016

a ve Velkém Březnu, které se vyskytují sice v hustě osídlené oblasti, ale těsně blízko sebe, měla za následek uzavření pivovaru v Ústí nad Labem.²⁷

Tabulka č. 2: Zrušené pivovary od roku 1990 do roku 2011

1991	Jablonec nad Nisou		Hradec Králové
1995	Cheb		Holešovice
	Studená		Prostějov
1996	Dobruška		Most
	Uherský Ostroh		Vratislavice nad Nisou
1997	Břeclav		Brumov - Bylnice
	Domažlice		Lanškroun
	Golčův Jeníkov		Olomouc
	Rakovník		2002
	Karlovy Vary		Litoměřice
1998	Děčín		Svitavy
	Jarošov		2006
	Vsetín		Opava
			2007
			Praha - Braník
			2010
			Kutná Hora
			Znojmo
			Louny
			2011
			Krásné Březno

Zdroj: Kratochvíle, 2005, s. 167; Pivovary.info

1.6.1 Vstup zahraničních společností

Po roce 1990 došlo ke změnám ve vlastnictví řady pivovarů zapříčiněné vstupem zahraničních pivovarských společností do Česka prostřednictvím přímých zahraničních investic (PZI). Od počátku vývoje tržní ekonomiky hrály tyto investice významnou roli. Rok 1998 a změna vlády v České republice znamenala zavedení systému pobídek pro zahraniční investory. Pobídky představovaly například daňové úlevy, regulace cla importovaného zboží, granty pro tvorbu pracovních míst, školení pracovníků aj. Tato opatření měla vliv na nárůst přílivu PZI.²⁸ Proces přílivu přímých zahraničních investic znamenal taktéž zapojení do procesu globalizace. Globální trh zapojuje do výměny zboží a kapitálových toků obyvatele z kulturně i geograficky vzdálených míst. Tento proces napomáhá rozvoji průmyslových ekonomik, zpracovatelského průmyslu a služeb. Centrem a nejdůležitějším nositelem procesů globalizace a silou organizující světové hospodářství jsou nadnárodní korporace a světové metropole. Nadnárodní společnosti přinášejí do zemí, kam se rozhodly investovat, mnoho výhod

²⁷ DVOŘÁK, Jiří. Geografie pivovarnictví ČR a jeho vztahy k pěstování ječmene a chmele. Plzeň. 1976

²⁸ SWINNEN, Johann. VAN HERCK, Kristine. How the East Was Won: The Foreign Take-Over of the Eastern European Brewing Industry. LICOS Centre for institutions and Economic Performance. Catholic University of Leuven. Belgium. 2010.

formou přímých zahraničních investic, rozšiřování výrobních kapacit, vytváření nových pracovních příležitostí, zlepšování výrobních postupů a technologií a zlepšení obchodní bilance země.²⁹

Přímou zahraniční investicí (PZI) se rozumí „investice, která odráží záměr rezidenta jedné ekonomiky (přímý investor) získat trvalou část v subjektu, který je rezidentem v ekonomice jiné než ekonomika investora (přímá investice).“³⁰

PZI se snaží o rozšíření či založení ekonomických vztahů mezi investorem jedné země a firmou se sídlem v jiné zemi. Hlavním cílem těchto investic je pronikání na trh jiné země a snaha získat určitý podíl na tomto trhu. Investice vytlačují domácí výrobu nebo nahrazují dovoz a zvyšují globální konkurenceschopnost národní ekonomiky. Zahraniční společnosti zlepšují přístup českých firem na zahraniční trhy. Dále PZI zajišťují inovaci systémů, přístup k zahraničnímu kapitálu a rozvoji nových schopností, a také zlepšuje poptávku po vyprodukovaném zboží.

Vstup investora do pivovarnického průmyslu je většinou prostřednictvím fúzí a akvizic do již existujícího podniku, kdy přebíraný podnik disponuje konkurenční výhodou. Rostoucí počet fúzí a akvizic mezi mezinárodními výrobci piva vede ke konsolidaci pivovarnictví, kdy deset předních korporací dominuje třem čtvrtinám globálního trhu s pivem.³¹ Největšími a nejvýznamnějšími investory byly společnosti AB InBev, SABMiller, Heineken a Carlsberg. V Česku byl nejvýznamnějším investorem jihoafrický SABMiller se sídlem v Londýně. Po vstupu zahraničních firem na český trh se investovalo nejvíce do technologického vybavení pivovarů a sladoven.

První společností, která vstoupila na náš trh prostřednictvím Pražských pivovarů, byla v roce 1993 britská Bass Brewers (největší výrobce piva ve Velké Británii). Účelem bylo vytvoření prostředí pro lepší rozvoj a tvorbu nových strategií, pro růst prodeje a zvyšování exportu v Evropě. Vstup této firmy umožnil investiční akce a v roce 1995 Pražské pivovary koupily tři další pivovarské podniky. V roce 2000 byla společnost Bass Brewers koupena belgickou firmou Interbrew.

²⁹ SMOLÍK, Dušan a kol. Ekonomické, ekologické a sociální aspekty transformačních procesů průmyslových regionů v integrující Evropě. Vysoká škola báňská – Technická Univerzita Ostrava: Ekonomická fakulta. Ostrava. 2004. 172 s. ISBN 80-248-0663-0

³⁰ WOKOUN, René a kolektiv. Přímé zahraniční investice a regionální rozvoj. Vysoká škola ekonomická v Praze. Praha: Nakladatelství Oeconomica. 2010. ISBN 978-80-245-1736-0

³¹ PULEC, Jan. AUC Geographica: INTEGRATION OF THE CZECH BREWING INDUSTRY INTO GLOBAL PRODUCTION NETWORKS. Charles University, Prague, 2015.

V roce 1994 vstoupila na trh německá společnost Binding Gruppe, která se stala po dohodě s pivovarem v Krušovicích většinovým vlastníkem této společnosti, a to zejména z důvodu nutnosti rekonstrukce a modernizace pivovaru. Pivovar už v roce 1997 překročil výstav 1 milion hektolitrů piva.

Po roce 1994 došlo ke zvýšení technické úrovně pivovaru, zvýšení výstavu i kvality piva v Pivovaru Starobrno, který v tomto roce přešel do vlastnictví rakouské společnosti BBAG-Österreichische.

Společnosti Plzeňské pivovary, a. s. a Plzeňský Prazdroj spolupracovaly s Investiční a poštovní bankou (IPB), se kterou spolupracoval i Pivovar Radegast, a. s. Vstupem japonské společnosti NOMURA jako strategického partnera do IPB docházelo k uplatňování vlivu na výše zmíněné pivovary. Došlo k tomu, že Plzeňský Prazdroj získal majoritní postavení v Radegastu, a začala se postupně vytvářet unie pivovarů v Plzni, Nošovicích a Velkých Popovicích. Ke konci roku 1999 firma NOMURA prodala tuto skupinu pivovarů jihoafrické pivovarské společnosti SABMiller. V roce 2000 bylo schváleno spojení pivovarů do společnosti Plzeňský Prazdroj, a. s.

Koncem 90. let vlastnil rakouský pivovar Brauerei Zwetl většinu firmy Jihlavský pivovar a sodovkárna, a. s., avšak už v roce 2001 se stala majoritním vlastníkem belgická firma Bockhold.

V případě společnosti Jihočeské pivovary, a. s., která sdružovala pivovary Samson, Regent a Platan, nedošlo ke vstupu investora. I přesto, že společnost byla v letech 1993 – 1996 pátou největší u nás, po neúspěšném investování do rozvoje výrobních kapacit a obchodních a distribučních systémů, došlo ke stagnaci až k poklesu výroby. V roce 1998 se stala vlastníkem Jihočeských pivovarů, a. s. Českomoravská agrární společnost. V roce 2000 bylo 71 % firmy prodáno společnosti Egada. Doporučením spolupracující IPB byl prodej pivovaru Regent a Platan, jejichž prodej byl velmi obtížný, ale nakonec se však vydařil. Pod jménem Jihočeské pivovary, a. s. zůstal tedy pouze pivovar Samson v Českých Budějovicích, avšak jen do poloviny roku 2001, kdy se jméno společnosti změnilo na Budějovický měšťanský pivovar, a. s.

V roce 2000 bylo v Česku vyrobeno cca 11,4 milionů hektolitrů piva (tj. cca 64 % z celkové výroby) ve firmách, které byly vlastněny zahraničními

nadnárodními společnostmi. V následujících letech docházelo k dalšímu růstu výroby piva.³²

1.7 Současný stav pivovarnictví

Dle Českého svazu pivovarů a sladoven a jejich Zprávy o stavu českého pivovarství a sladařství za rok 2015, byl rok 2015 prvním rokem, kdy byla překročena hranice výstavu 20 milionů hektolitrů piva, a to z důvodu vysoké poptávky ze zahraničí. Spotřeba piva se pohybuje v průměru okolo 16,2 milionů hektolitrů piva (už od roku 2010).³³

České pivo je exportováno do 25 států Evropské unie (EU) a do 72 zemí mimo EU. Mezi nejvýznamnější státy EU, kam se české pivo vyváží, patří: Slovensko, Německo, Polsko, Švédsko, Velká Británie a Maďarsko. Mimo Evropskou unii se vyváží nejvíce do Ruska, Spojených států amerických, Korejské republiky a Kanady.

I v současné době prochází české pivovarnictví změnami z důvodu měnící se vlastnické struktury, technologického pokroku nebo faktorů ovlivňující tuzemský, evropský a globální trh. Stav pivovarnictví můžeme hodnotit z hlediska produkce piva neboli výstavu, exportu či spotřeby, avšak každý tento ukazatel má v průběhu let jiný trend.³⁴

V roce 2017 se na území České republiky nachází okolo 380 pivovarů, z nichž je 47 průmyslových a okolo 340 je minipivovarů.³⁵ Územní rozmístění pivovarů můžeme označit za rovnoměrné, tento fakt pramení z dřívější potřeby zásobit obyvatele na oblastní úrovni svým produktem. Nejvíce pivovarů je proto koncentrováno blízko nebo uvnitř metropolí. Pivovary (mimo Prazdroj) měly vymezenou regionální působnost, a tak k roku 1989 měly všechny podniky stejné geografické postavení, i když se tehdejší regiony lišily svou velikostí či počtem obyvatel. V současnosti můžeme však pozorovat, jak se změnil hranice působnosti jednotlivých pivovarů a jak si pivovary rozdělily trh.

³² KRATOCHVÍLE, Antonín. Pivovarství českých zemí v proměnách 20. století. Praha: Výzkumný ústav pivovarský a sladařský, 2005. 265 s. ISBN 80-86576-16-7

³³ Český svaz pivovarů a sladoven. [online]. Zprávy o stavu českého pivovarství a sladařství. 2012-2015. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z: http://www.ceske-pivo.cz/sites/default/files/soubory_k_clankum/2015_zprava_hospodarske_vysledky_oboru_za_2014_fina_l_20150410.pdf

³⁴ PULEC, Jan. Diplomová práce. Geografická analýza pivovarnického průmyslu v Česku. Praha, Univerzita Karlova, 2014.

³⁵ Pivovary.info [online]. 1999. Dostupné z: <http://pivovary.info/index.php>

Průmyslové pivovary se vyznačují roční produkcí nad 10 000 hl piva, automatizovanou výrobou a stáček linkou na lahve.³⁶ Některé z těchto průmyslových pivovarů patří velkým koncernům a českým pivovarským skupinám, ostatní jsou samostatnými podniky.

Mezi největší pivovarské společnosti u nás patří Plzeňský Prazdroj, Pivovary Staropramen, Heineken ČR, Budějovický Budvar, Pivovary Lobkowicz a Pivovary Moravskoslezské (nyní PMS Přerov, a. s.). Prazdroj společně se Staropramenem mají na tuzemské spotřebě piva 60%³⁷ podíl.

Největším producentem piva u nás je bezpochyby Plzeňský Prazdroj, který byl donedávna členem koncernu SABMiller. Dnes již Prazdroj společně s dalšími východoevropskými pivovary vlastní japonský Asahi Group Holdings.³⁸ Plzeňský pivovar se může pyšnit světově známým pivem Pilsner Urquell a dalšími značkami jako je Gambrinus, nošovický Radegast či Velkopopovický Kozel, které jsou součástí společnosti. V roce 1995 začal zakládat Prazdroj síť vlastních tzv. franšízových restaurací Pilsner Urquell Original Restaurant.

Druhým největším producentem piva v Česku jsou Pivovary Staropramen spadající do koncernu MolsonCoors, což je jedna z největších pivovarských skupin na světě. Společnost provozuje dva pivovary – Staropramen a Ostravar. Staropramen nabízí rozsáhlé portfolio značek tradičních (Staropramen, Braník, Ostravar, a další) a značek zahraničních (belgické značky: Stella Artois, Hoegaarden, Leffe a mexická značka Corona Extra). Staropramen nabízí i nápoje na bázi piva s ovocnou příchutí známé jako Staropramen Cool.³⁹ Společnost Pivovary Staropramen buduje od roku 1998 vlastní síť restaurací Potrefená husa.⁴⁰

Další společností působící na našem území je Heineken Česká republika. Nejen, že do této skupiny patří řada významných zahraničních značek (Heineken,

³⁶ Naše voda [online]. 2014. [cit. 18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.nase-voda.cz/krome-mini-pivovaru-vznikaji-cr-nove-prumyslove-pivovary/>

³⁷ iDnes.cz [online]. 2015. [cit. 20. 2. 2017]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/podily-pivovaru-na-tuzemskem-trhu-dt2-ekoakcie.aspx?c=A151014_105550_ekoakcie_fih

³⁸ Seznam.cz [online]. 2016. Dostupné z: <https://www.seznam.cz/zpravy/clanek/plzensky-prazdroj-ma-noveho-majitele-za-200-miliard-ho-koupil-japonsky-pivovar-7406>

³⁹ Pivovary Staropramen [online]. 2017. [cit. 18. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.pivovary-staropramen.cz/cs/>

⁴⁰ Staropramen [online]. 2017. [cit. 18. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.staropramen.cz/>

Amstel, Foster's), ale i řada značek tuzemských jako jsou Starobrno, Zlatopramen, Krušovice, Březňák, Hostan, Louny a Dačický.⁴¹

Společnost Pivovary Lobkowicz vlastní sedm regionálních pivovarů v Černé Hoře, Protivíně, Uherském Brodu, Jihlavě, Hlinsku, Klášteřu a Vysokém Chlumci, jejichž činnost sahá až do 13. století. Pivovary Protivín a Vysoký Chlumeč byly v minulosti vlastněny šlechtickými rody v zemi - pivovar Protivín rodem Schwarzenbergů a pivovar Vysoký Chlumeč rodem Lobkowiczů. Od roku 2016 vlastní pivovary firma LAPASAN s. r. o., kterou vlastní čínská soukromá společnost OEFC.⁴²

Dále je zde národní podnik Budějovický Budvar, který byl založen roku 1895 pod názvem Český akciový pivovar, a navazoval tak na historickou výrobu piva ze 13. století na území Českých Budějovic. V roce 1930 tento pivovar získal ochrannou známku Budvar, a proto byl taky r. 1936 přejmenován na Budvar – Český akciový pivovar České Budějovice. Mimo Budweiser Budvar je znám pro značky Pardál, Carlsberg či ovocné cidery Somersby.⁴³

Tabulka č. 3: Výstav piva podle podniků v roce 2010 a v roce 2012

	Pořadí	Podnik	Počet pivovarů	Výstav piva				
				celkem hl	pro domácí trh hl	%	pro vývoz hl	%
rok 2010	1	Plzeňský Prazdroj	3	7 640 815	6 809 722	89,12	831 093	10,88
	2	Pivovary Staropramen	2	2 757 540	2 176 778	78,94	580 762	21,06
	3	Heineken ČR	8	2 310 364	1 731 745	74,96	578 619	25,04
	4	Budějovický Budvar	1	1 250 096	645 305	51,62	604 791	48,38
	5	PMS Přerov	3	722 720	594 462	82,25	128 258	17,75
		celkem		14 681 535	11 958 012		2 723 523	

Zdroj: Basařová, 2011

rok 2012	1	Plzeňský Prazdroj	3	7 777 000
	2	Pivovary Staropramen	2	3 140 000
	3	Heineken ČR	3	2 437 000
	4	Budějovický Budvar	1	1 338 000
	5	Pivovary Lobkowicz	7	970 000
	6	LIF Group*	3	780 000
	7	PMS Přerov	3	757 000

*Liberecká investiční skupina

Zdroj: Pulec, 2015

⁴¹ Heineken [online]. 2017. [cit. 18. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.heinekenceskarepublika.cz/>

⁴² Pivovary Lobkowicz [online]. 2017. [cit. 18. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.pivovary-lobkowicz.cz/>

⁴³ Budějovický Budvar. [online]. 2017. [cit. 18. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.budejovickybudvar.cz/index.html>

1.8 Minipivovary

Minipivovar je většinou restaurační pivovar s výstavem do 10 000 hektolitrů, který si pivo sám vyrábí a zároveň ho přímo prodává v restauraci nebo ho distribuuje do dalších restauračních zařízení lokalizovaných převážně v místním regionu. V současné době v České republice působí okolo 340 minipivovarů s ročním výstavem mezi 500 – 3 000 hektolitry.

Tyto pivovary vznikají většinou v místech dřívější existence hradních, měšťanských, zámeckých nebo klášterních pivovarů, ve větších městech v bývalých právovárečných domech, ústavech zajišťujících výzkum pivovarských surovin a piva, nebo na odborných školách s výchovou sladařských odborníků. Někdy vznikají na nových místech, která nemají pivovarskou tradici. Například vznikají jen ze snahy o rozvoj cestovního ruchu v dané lokalitě, s cílem přilákat širokou klientelu, nejenom místní konzumenty, a nabídnout jim jedinečné a atraktivní druhy pív.⁴⁴

Do roku 1991 působil na území Česka pouze jeden restaurační pivovar – U Fleků, s.r.o. v Praze. Ostatní pivovary tohoto druhu vzniklé do roku 1989 byly uzavřeny. Dnešní počet minipivovarů vypovídá o oblibě v jejich zakládání a výrobě specifických a jedinečných produktů.⁴⁵ Vývoj zakládání minipivovarů zobrazuje tab. č. 9 v praktické části práce.

Trend ve vytváření minipivovarů vlastněných soukromými českými majiteli a výroba jedinečných, regionálních pív si zachovává tradiční prvky pivovarské výroby, kterými se již velké průmyslové pivovary pyšnit nemohou. Tyto pivovary také „bojují“ proti vlivu globalizace právě výrobou pív, které se na zahraniční trh nedostanou na rozdíl od značek, které jsou prostřednictvím zahraničních korporací protlačeny na celosvětový trh.⁴⁶

⁴⁴ KOVAŘÍK, Michal a kol. Český chmel. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2015. 56 s. ISBN 978-80-7434-246-2

⁴⁵ BASAŘOVÁ, Gabriela. České pivo. 3., dopl. vyd. Praha: Havlíček Brain Team, 2011. 320 s. ISBN 978-80-87109-25-0

⁴⁶ MAIER, Tomáš, FABIÁNOVÁ, Aneta. Economic Aspects of Setting up a Microbrewery Restaurant. *Kvasný průmysl*. Praha, 2011, 57 (9), s. 330 – 336. ISSN 0023-5830

2 PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část práce je zaměřena na problematiku vývoje pivovarnictví v průběhu transformace českého hospodářství po roce 1989 až do současnosti, přičemž zhodnocení bylo provedeno v závislosti na historicko-geografických a ekonomických vlivech před sledovaným obdobím.

V této části jsou využity poznatky a data z publikací A. Kratochvíle, Z. Likovského a G. Basařové, dále byla čerpána data ze zpráv Českého svazu pivovarů a sladoven a webů zabývajících se pivovarnictvím, zejména česképivo-českézlato.cz, pivni.info a pivovary.info. V neposlední řadě byla použita data ze statistik zpracovaných Celní správou České republiky. Stěžejní částí analýzy jsou mapové výstupy vytvořené v prostředí programu ArcGIS. Pro složitou dostupnost hledaných informací nejsou všechna data zpracována za stejná časová období.

Zpracováním praktické části budou zodpovězeny výzkumné otázky týkající se vývoje rozmístění, výstavu, exportu a importu piva v letech 1989 – 2016 a dopadů zahraničních investic na český pivovarnický průmysl.

2.1 České pivovarnictví po roce 1989

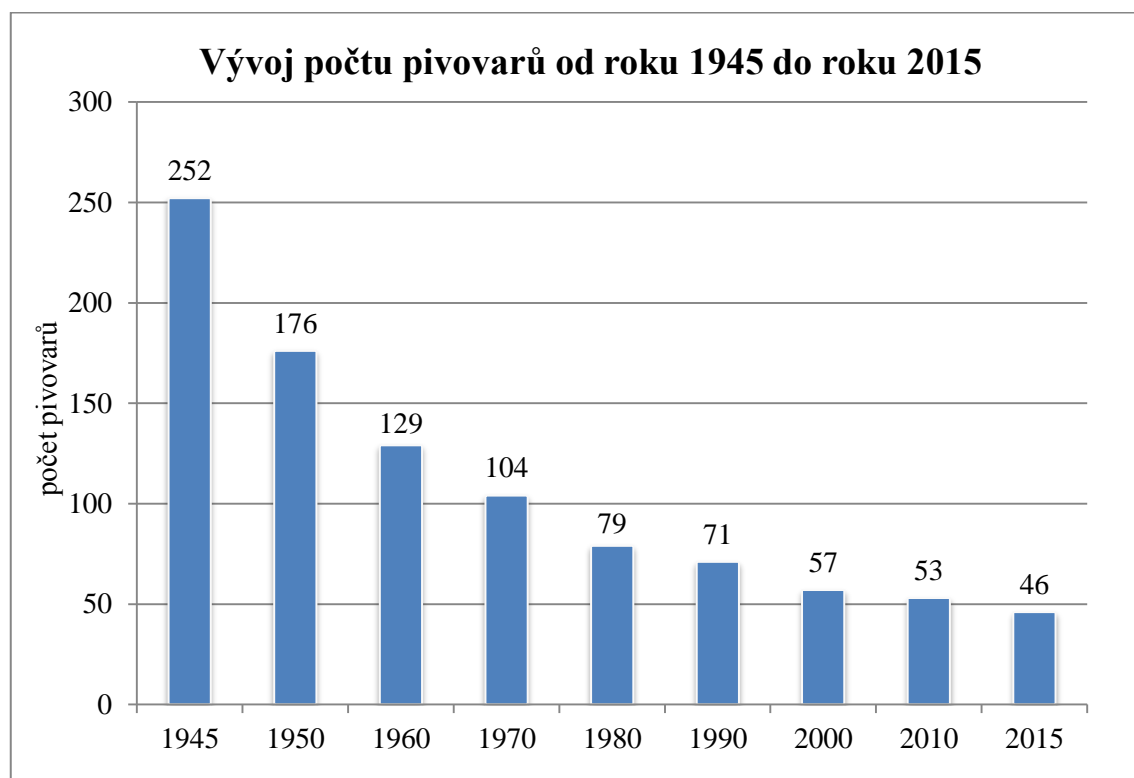
Z níže uvedeného grafu č. 1 je patrné, že ve sledovaném období let 1945 – 2015 byl zaznamenán klesající trend v počtu pivovarů na území Česka. Nejvíce pivovarů zde bylo v roce 1945. V tomto roce činil jejich počet 252. V roce 1950 jich bylo už jen 176. V absolutním vyjádření to představuje snížení počtu pivovarů o 76, což znamená v procentním vyjádření pokles cca o 30,2 %. V následujících letech počet pivovarů stále klesal a tento klesající trend byl zpomalen až rokem 1980, kdy se jich na našem území vyskytovalo 79. Ve srovnání s rokem 1945, kdy byl počet pivovarů v Česku nejvyšší, to znamená pokles o cca 68,7 % (úbytek o 173 pivovarů).

Hlavní důvod poklesu počtu pivovarů na našem území v letech 1948 – 1989 lze spatřovat v tom, že v poválečném období docházelo ke znárodnování podniků. Provoz mnoha pivovarů byl po 2. světové válce omezen nebo zcela zrušen. Snahou bylo koncentrovat pivovary do co nejmenšího počtu velkých a moderních závodů. Je faktem, že v tomto období nevznikl žádný nový pivovar. V roce 1948 bylo ustanoveno 22 národních podniků sdružujících 120 pivovarů v jednotlivých regionech. Po zavedení nových krajů v roce 1960 vzniklo 8 národních podniků a od roku 1975 až do roku 1989 působily pivovary pod 12 národními podniky. I přesto, že v socialistickém režimu, pro který je tak zcela typické zvyšování výkonnosti

a výroby, docházelo ke snižování počtu pivovarů na našem území, což se však projevilo v kvalitě piva. Piva se sice vyrábělo více, ale za to nižší kvality.⁴⁷

V období let 1980 - 1990 se uzavřelo 8 pivovarů. V následujících letech počet pivovarů i nadále klesal. K dalšímu ztelnějšímu poklesu došlo v roce 2000, kdy se počet pivovarů snížil na 57. Při srovnání se stavem v roce 1980 došlo ke snížení o cca 27,8 %, tj. pokles o 22 pivovarů. Po roce 2000 se počet pivovarů na našem území pohyboval zhruba na stejné úrovni a to až do roku 2010. Tento příznivý vývoj se změnil v roce 2015, kdy při srovnání se stavem v roce 2010 zaniklo dalších 7 pivovarů (tj. pokles počtu pivovarů cca o 13,2 %). Pokud srovnáme začátek a konec sledovaného období, tj. rok 1945 a 2015 lze konstatovat, že v absolutním vyjádření došlo k poklesu o 206 pivovarů, což představuje cca 81,7 procentní pokles.

Graf č. 1

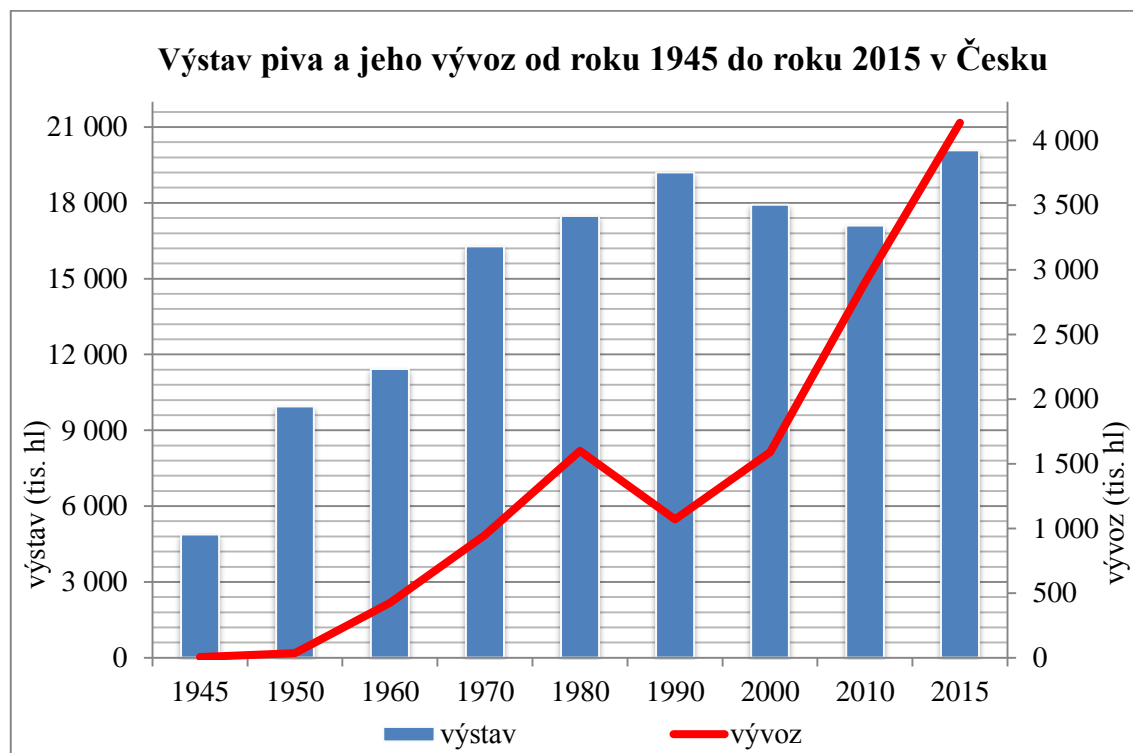

Zdroj: Basařová, 2011

⁴⁷ BASAŘOVÁ, Gabriela. České pivo. 3., dopl. vyd. Praha: Havlíček Brain Team, 2011. 320 s. ISBN 978-80-87109-25-0

Graf č. 2 zobrazuje vývoj v produkci piva od roku 1945 do roku 2015 a graf č. 3 popisuje vývoj v letech 1989 – 2015, přičemž červené křivky v grafech charakterizují jeho export (vývoz).

Graf č. 2

Zdroj: Basařová, 2011

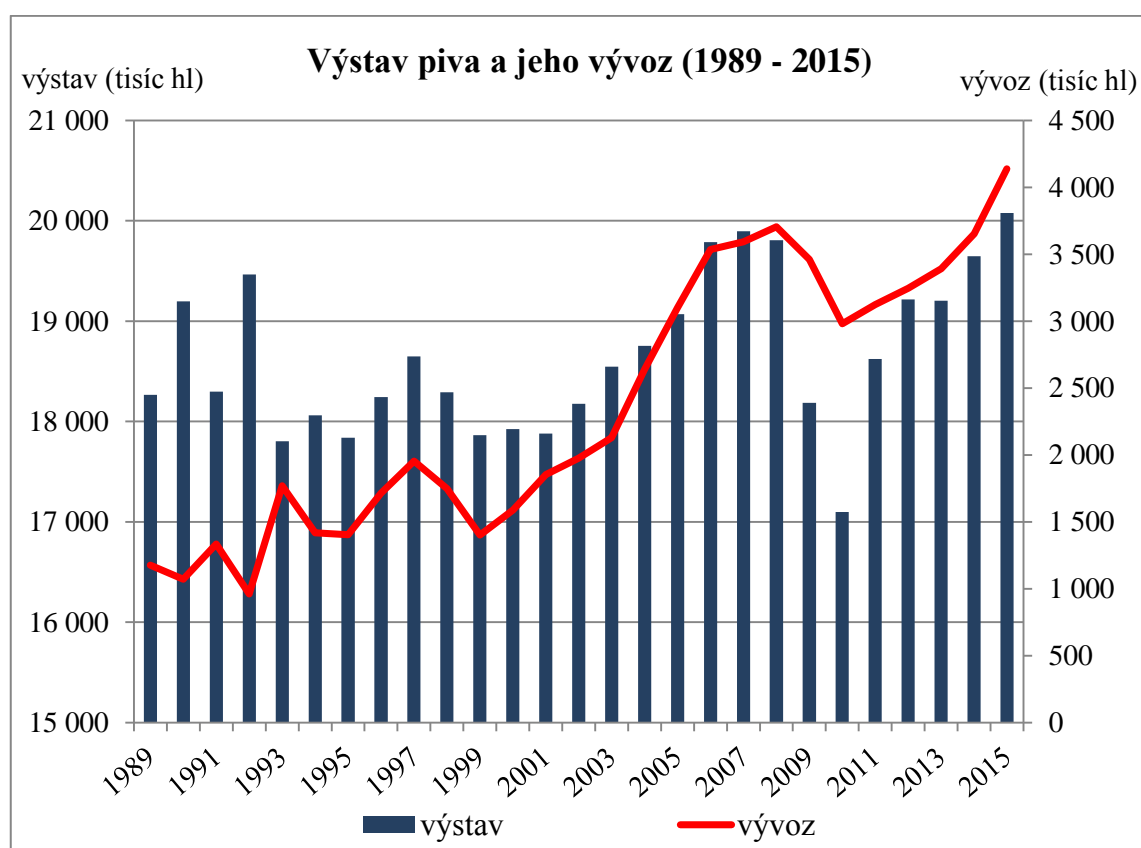
Na grafu č. 2 lze pozorovat, že od roku 1945 až do roku 1990 výroba piva v Česku stále rostla. V roce 1945 se vyrobilo cca 4 877 tisíc hl piva a v roce 1950 se vyrobilo již 2 krát tolik (9 945 tisíc hl). V roce 1970 činil výstav piva 16 276 tisíc hl a v roce 1990 dokonce 19 198 tisíc hl. V tomto roce dosáhla výroba piva svého prvního maxima ve sledovaném období. Při srovnání se stavem v roce 1945 to představuje nárůst v absolutním vyjádření o 14 321 tisíc hl (tj. téměř 4 krát). Vývoj výstavu piva od roku 1989 do roku 2015 je dále popsán níže viz graf č. 3.

Export piva po druhé světové válce až do roku 1980 postupně rostl. V roce 1945 bylo vyvezeno „pouze“ cca 5 tisíc hl piva, v roce 1960 to bylo již 425 tisíc hl, a v roce 1970 to bylo dokonce 950 tisíc hl. Od skončení války dosáhl vývoz piva svého prvního maxima v roce 1980, kdy se vyvezlo do zahraničí 1 601 tisíc hl piva. Výrazný nárůst vývozu piva v šedesátých a sedmdesátých letech 20. století byl způsoben orientací na dodávky do socialistických zemí, zejména na základě tzv. protokolů o výměně zboží mezi jednotlivými státy Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP).

V následujících letech měl export piva klesající trend a to až do roku 1990, kdy činil 1 071 tisíc hl. Zvýšený vývoz v osmdesátých letech do socialistických zemí nebyl ekonomicky příznivý.⁴⁸ Vývoj exportu piva od roku 1989 do roku 2015 je dále popsán níže viz graf č. 3.

Z pohledu dat vykazovaných v následujícím grafu č. 3 vyplývá, že k nejvyšším meziročním přírůstkům vystaveného piva došlo v letech 1990 (cca 5,1 %), 1992 (cca 6,4 %) a 2011 (cca 8,9%) a naopak k nejvyšším meziročním úbytkům v letech 1993 (cca 8,5 %), 2009 (cca 8,2 %) a 2010 (cca 6 %).

Graf č. 3

Zdroj: Basařová, 2011

Od roku 1993 do roku 1999 měl výstav piva kolísavý trend. Hodnoty množství vystaveného piva se pohybovaly v rozpětí od cca 17,8 milionů hl do cca 18,6 milionů hl. V letech 1999 – 2001 byl výstav piva zhruba na stejné úrovni v průměru okolo 17,9 milionů hl. Od roku 2001 rostl objem vystaveného piva, a to až do roku 2007, kdy se růst zastavil a bylo vyrobeno cca 19,9 milionů hl.

⁴⁸ KRATOCHVÍLE, Antonín. Pivovarství českých zemí v proměnách 20. století. Praha: Výzkumný ústav pivovarský a sladařský, 2005. 265 s. ISBN 80-86576-16-7

Pokles výroby piva v roce 1993 byl způsoben pravděpodobně rozpadem Československa a zavedením daně z přidané hodnoty, která činila 23 % (viz zákon č. 196 /1993 Sb. doplňující zákon ČNR č. 588/1992 Sb.). Při srovnání množství vystaveného piva v roce 1993 proti stavu v roce 1992, to představuje pokles výstavu piva cca o 1 660 tisíc hl, tj. meziroční pokles o cca 8,5 %. Další meziroční poklesy ve výstavu piva jsou zaznamenány v letech 2008/2009 (pokles o 1 619 tisíc hl) a 2009/2010 (pokles o 1 087 tisíc hl). Tyto propady v množství vyrobeného piva mají souvislost s celosvětovou hospodářskou krizí a zvýšením spotřební daně z piva.

V posledních letech sledovaného období výstav piva stoupal, a to především díky vysokému exportu. V roce 2015 byl poprvé překročen výstav piva 20 milionů hl a export činil 4,1 milionů hl.

Od počátku sledovaného období do roku 1999 měl export piva kolísavý trend, s minimem v roce 1992, kdy se vyvezlo do zahraničí 961 tisíc hl piva. Pokles vyváženého množství piva v roce 1992 byl způsoben především zánikem Svazu sovětských socialistických republik, kdy byl přerušen vývoz na toto území. Zajímavý je nárůst exportu následující rok. Tento jev souvisí s rozpadem Československa. Slovensko se po rozdělení československého státu stalo největším importérem českého piva po roce 1993 (vývoz piva na Slovensko představoval cca 32 % z celkového vývozu).

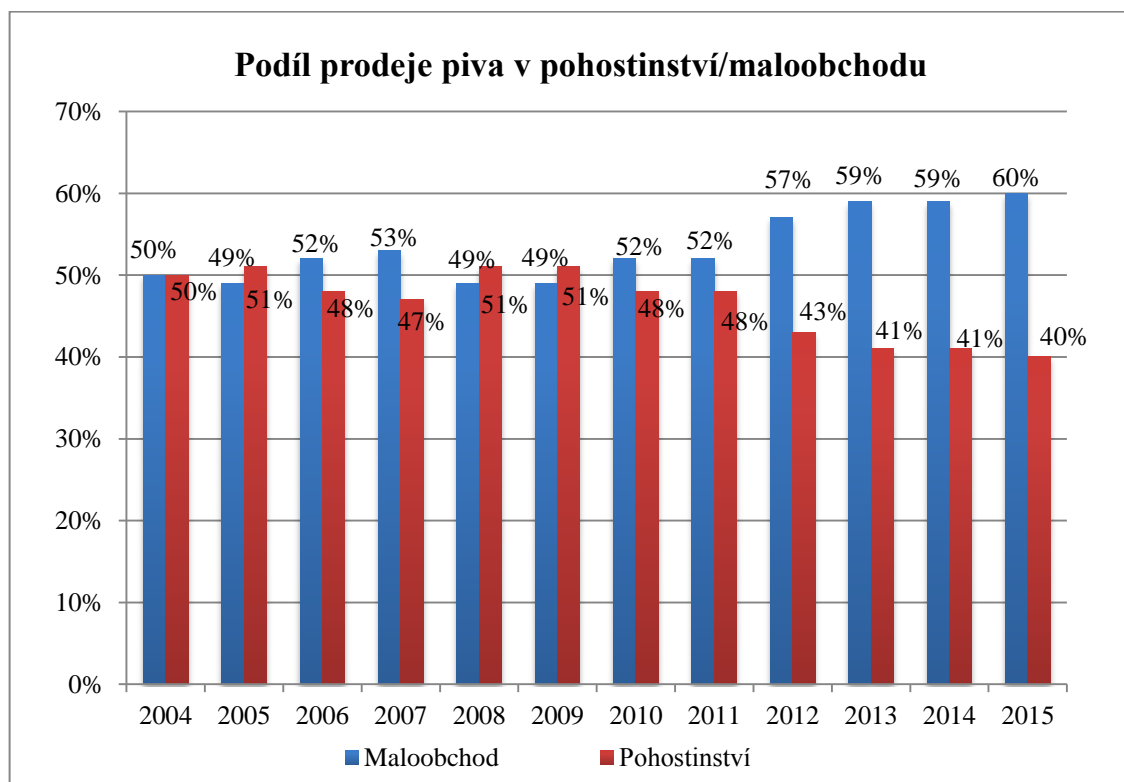
Od roku 1999 se vývoz piva zvyšoval a maxima dosáhl v roce 2008, kdy se vyvezlo celkem 3 706 tis. hl piva. Při srovnání s rokem 1993, kdy činil export 961 tisíc hl, to znamená zvýšení cca 4krát, tj. zvýšení o 2 745 tisíc hl.

Po roce 2008 je znatelný propad ve vývozu piva, který souvisel s výše zmíněnou celosvětovou hospodářskou krizí, zvýšením spotřební daně z piva a stoupajícím dovozem levných piv. Pokles vývozu se zastavil v 2010 na hodnotě 2 981 tisíc hl. Při srovnání roku 2008, kdy bylo vyexportováno nejvíce piva (3 706 tisíc hl) a roku 2010 (2 981 tisíc hl), to je cca 19,6 procentní pokles (v absolutním vyjádření to je snížení o 725 tisíc hl). Pokles exportu v období recese byl také způsoben tím, že se česká piva v zahraničí prodávala jako prémiová, tudíž se jejich cena zvyšovala a poptávka po těchto pivech klesala. Některé pivovary omezily vývoz a orientovaly se spíše na tuzemský trh.

Následující graf č. 4 zobrazuje podíl prodeje piva v pohostinstvích a maloobchodech. Dá se říci, že v období 2004 - 2011 podíl prodeje piva v jednotlivých letech poměrně kolísal. V případě maloobchodu se pohyboval v rozmezí 49 % - 53 %. V případě pohostinství se podíl prodeje piva pohyboval v rozpětí 47 % - 51 %, přičemž posledního 51 procentního maxima bylo dosaženo v roce 2009. Od roku 2010 má podíl prodeje piva v pohostinstvích spíše klesající trend. Důvod tohoto poklesu lze spatřovat zejména v legislativních změnách. Vždyť v roce 2010 došlo ke zvýšení spotřební daně, a to mělo za následek klesající podíl prodeje piva v restauracích či pohostinstvích oproti pití piva v domácnostech. Řekněme, že si v posledních letech český konzument raději koupil levnější pivo v maloobchodu, než aby jej konzumoval v restauraci, což dokazuje vzrůstající trend podílu prodeje piva v maloobchodu.

Zrovna tak se dá očekávat, že po zavedení elektronických evidenčních tržeb v letech 2016/2017 současně se zákazem kouření v restauracích tuto situaci ještě zhorší. Tato opatření mohou vést až k ukončení provozu řady podniků (restaurací, hospod, apod.) na vesnicích či malých městech. Pak lze i očekávat, že podíl prodeje piva v pohostinstvích ve srovnání s prodejem piva v maloobchodech bude stále klesat.

Graf č. 4

Zdroj: ČPS, 2016, vlastní zpracování

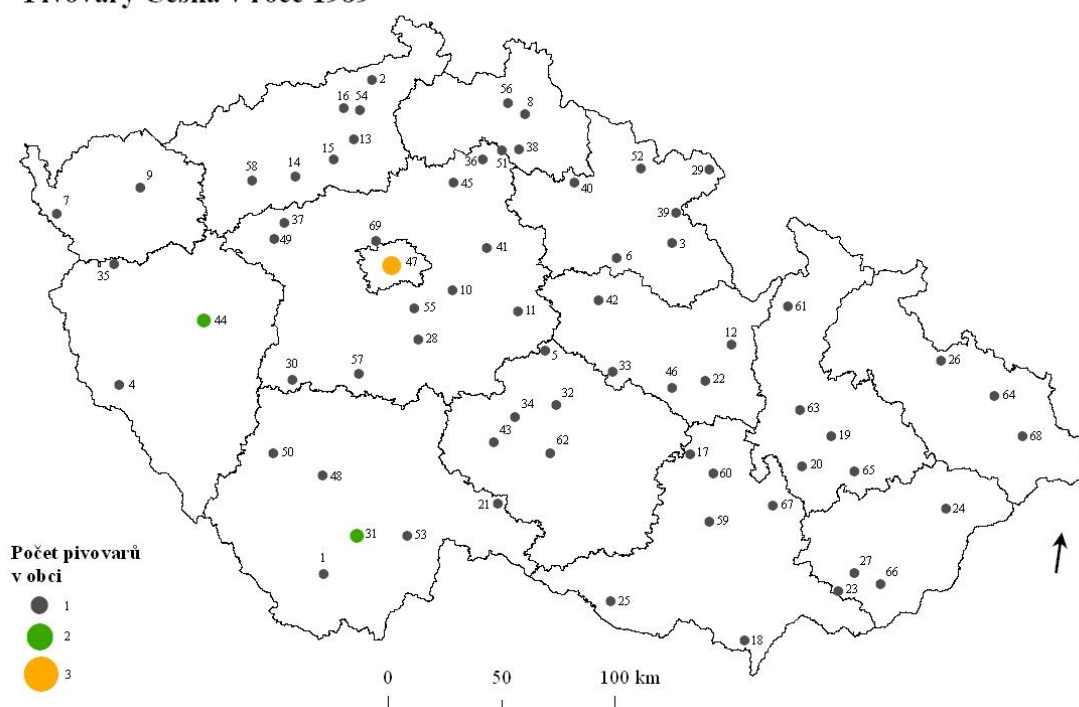
2.2 Rozmístění pivovarů v Česku

V roce 1989 existovalo na území Česka celkem 73 pivovarů. Na níže uvedeném obr. č. 2 je znázorněna mapa jejich rozmístění. Jak vyplývá z uvedené mapy, bylo v některých městech soustředěno i více pivovarů. Jedná se o města Plzeň a České Budějovice, kde byly pivovary dva a Prahu, kde se vyskytovaly dokonce tři.

Nejméně pivovarů se vyskytovalo v jihozápadních a severozápadních Čechách. Jak již bylo dříve zmíněno, souvisí toto rozložení pivovarů zejména s odtržením pohraničních oblastí a odsunem německého obyvatelstva po 2. světové válce. Provoz pivovarů byl v poválečném období omezen nebo byl zcela zrušen. Rovněž v období let 1948 – 1989 docházelo k poklesu počtu pivovarů, a to v důsledku znárodnování podniků a snahy koncentrovat pivovary do co nejmenšího počtu velkých a moderních závodů. V tomto období nevznikl žádný nový pivovar.

Obrázek č. 2

Pivovary Česka v roce 1989

Zdroj: Likovský, 2008, vlastní zpracování

Tabulka č. 4: Pivovary Česka v roce 1989

1	Český Krumlov	24	Vsetín	47	Praha
2	Děčín	25	Znojmo	48	Protivín
3	Dobruška	26	Opava	49	Rakovník
4	Domažlice	27	Uherské Hradiště	50	Strakonice
5	Golčův Jeníkov	28	Benešov	51	Svijany
6	Hradec Králové	29	Broumov (Olivětín)	52	Trutnov
7	Cheb	30	Březnice	53	Třeboň
8	Jablonec n. Nisou	31	České Budějovice	54	Velké Březno
9	Karlovy Vary	32	Havlíčkův Brod	55	Velké Popovice
10	Kostelec n. Černými lesy	33	Hlinsko	56	Vratislavice n. Nisou (Liberec)
11	Kutná Hora	34	Humpolec	57	Vysoký Chlumeč
12	Lanškroun	35	Chodová Planá	58	Žatec
13	Litoměřice	36	Klášter	59	Brno
14	Louny	37	Krušovice	60	Černá Hora
15	Sedlec	38	Malý Rohozec	61	Hanušovice
16	Ústí nad Labem	39	Náchod	62	Jihlava
17	Brumov	40	Nová Paka	63	Litovel
18	Břeclav	41	Nymburk	64	Ostrava
19	Olomouc	42	Pardubice	65	Přerov
20	Prostějov	43	Pelhřimov	66	Uherský Brod
21	Studená	44	Plzeň	67	Vyškov
22	Svitavy	45	Kováň	68	Nošovice
23	Uherský Ostroh	46	Polička	69	Únětice

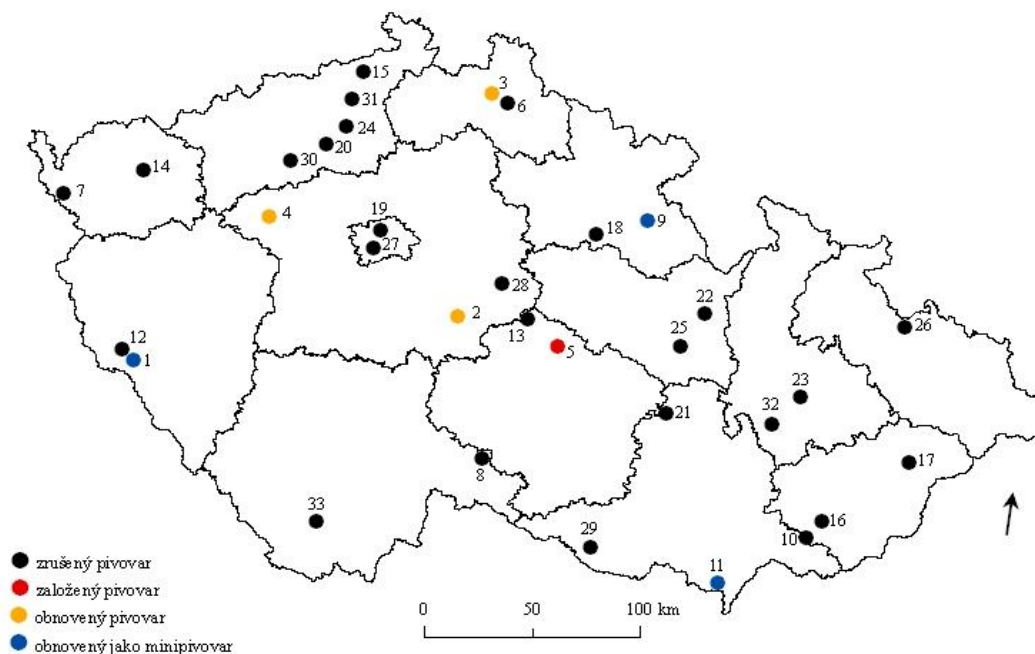
Zdroj: Likovský, 2008, vlastní zpracování

Od roku 1990 do roku 2014 zaniklo celkem 30 pivovarů. Jednalo se zpravidla o pivovary nerentabilní, například z důvodu malého odbytu. Zaniklé pivovary zobrazuje obr. č. 3. Nejvíce pivovarů (celkem 5) bylo zrušeno v Ústeckém kraji. Jedná se pivovary v Lounech, Krásném Březně, Děčíně, Mostě a Litoměřicích.

Jak je zřejmé z obr. č. 3 některé z uzavřených pivovarů byly následně znovu obnoveny. Pivovar Rakovník zrušený roku 1997 byl v roce 2004 obnoven. Pivovar ve Vratislavicích nad Nisou zavřený v roce 1998 byl obnoven v roce 2000. Stejně tak Pivovar Hubertus v Kácově zavřený roku 1957 byl roku 2001 obnoven. Pivovary Dobruška a Břeclav byly obnoveny jako minipivovary. Jako minipivovar byl obnoven v roce 2006 pivovar Kout na Šumavě, který byl uzavřen v roce 1969. Od roku 1990 byl založen pouze jeden dodnes funkční průmyslový pivovar v Chotěboři.

Obrázek č. 3

Zrušené, obnovené a nově založené pivovary v Česku
od roku 1990 do roku 2014

Zdroj: Likovský, 2008, vlastní zpracování

Tabulka č. 5: Zrušené, obnovené a nově založené pivovary v Česku od roku 1990 do roku 2014

1	Kout na Šumavě	17	Vsetín
2	Kácov	18	Hradec Králové
3	Vratislavice n. Nisou (Liberec)	19	Praha - Holešovice
4	Rakovník	20	Sedlec
5	Chotěboř	21	Brumov
6	Jablonec n. Nisou	22	Lanškroun
7	Cheb	23	Olomouc
8	Studená	24	Litoměřice
9	Dobruška	25	Svitavy
10	Uherský Ostroh	26	Opava
11	Břeclav	27	Praha - Braník
12	Domažlice	28	Kutná Hora
13	Golčův Jeníkov	29	Znojmo
14	Karlovy Vary	30	Louny
15	Děčín	31	Ústí nad Labem
16	Uherský Brod	32	Prostějov
		33	Český Krumlov

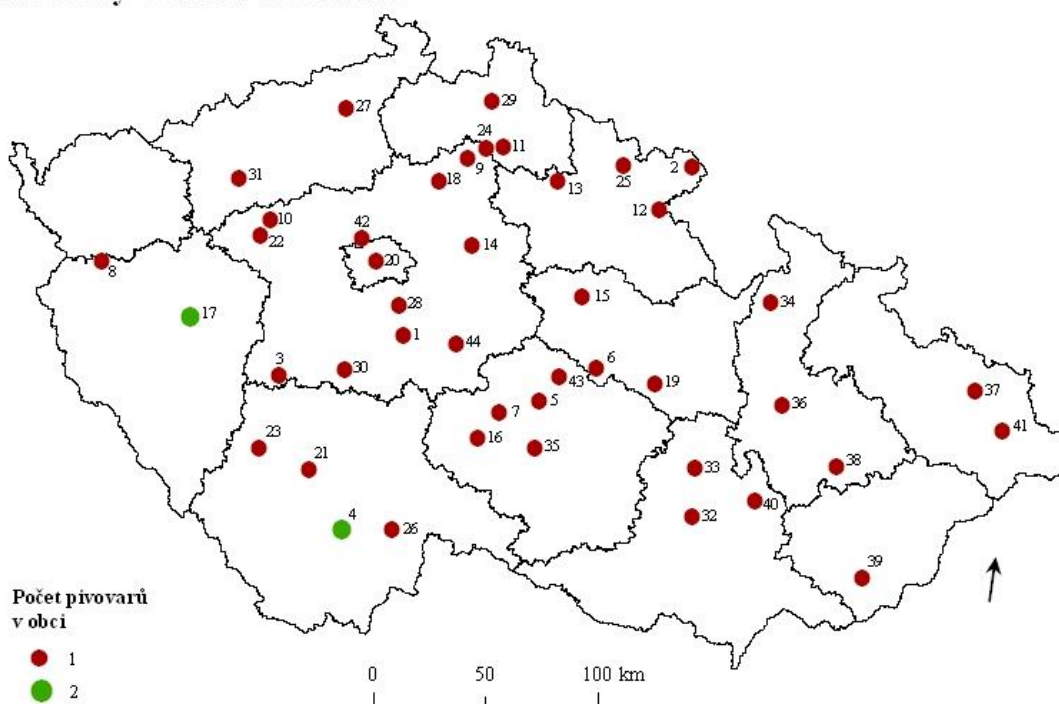
Zdroj: Likovský, 2008, vlastní zpracování

2.3 Pivovarnictví v současnosti

V roce 2016 bylo na území Česka v činnosti celkem 46 pivovarů. Níže uvedený obr. č. 4 mapuje rozložení těchto pivovarů. Nejvíce pivovarů se vyskytuje na území krajů Středočeského (11), Jihočeského (5) a Vysočina (5). Na území Karlovarského kraje se nevyskytuje pivovar žádný a ve Zlínském kraji pouze jeden.

Obrázek č. 4

Pivovary Česka v roce 2016

Zdroj: Likovský, 2008, česképivo–českézlato.cz, 2017, vlastní zpracování

Poznámka: 1 – Benešov, 2 – Broumov (Olivětín), 3 – Březnice, 4 – České Budějovice, 5 – Havlíčkův Brod, 6 – Hlinsko, 7 – Humpolec, 8 – Chodová Planá, 9 – Klášter, 10 – Krušovice, 11 – Malý Rohozec, 12 – Náchod, 13 – Nová Paka, 14 – Nymburk, 15 – Pardubice, 16 – Pelhřimov, 17 – Plzeň, 18 – Kovaň, 19 – Polička, 20 – Praha, 21 – Protivín, 22 – Rakovník, 23 – Strakonice, 24 – Svijany, 25 – Trutnov, 26 – Třeboň, 27 – Velké Březno, 28 – Velké Popovice, 29 – Vratislavice nad Nisou (Liberec), 30 – Vysoký Chlumeč, 31 – Žatec, 32 – Brno, 33 – Černá Hora, 34 – Hanušovice, 35 – Jihlava, 36 – Litovel, 37 – Ostrava, 38 – Přerov, 39 – Uherský Brod, 40 – Vyškov, 41 – Nošovice, 42 – Únětice, 43 – Chotěboř, 44 – Kácov

I v roce 2016 bylo v některých městech soustředěno více pivovarů. Jedná se o město Plzeň a České Budějovice, kde se vyskytují pivovary dva. V Plzni jsou to pivovary Gambrinus a Prazdroj, v Českých Budějovicích pivovary Budějovický Budvar a Samson. V Praze existovaly v roce 1989 celkem 3 pivovary - pivovar na Smíchově, v Holešovicích a Braníku. V roce 2016 lze však potvrdit existenci pouze jediného z nich, a to pivovaru Staropramen, do kterého byla přesunuta výroba pivovarů

v Holešovicích a Braníku. Jak z uvedeného vyplývá, tyto pivovary nadále fungují pod společností Pivovary Staropramen.

Podobným případem přesunu výroby piva zrušených pivovarů jsou pivovary společnosti Heineken. Jedná se o pivovary v Krásném Březně, Lounech, Kutné Hoře a Znojmě. V těchto případech šlo o přesun zejména z důvodů finančních a špatného technického stavu pivovarů. Výroba piva pivovarů z Krásného Března, Loun a Kutné Hory byla přesunuta do Velkého Března (Ústecký kraj) a výroba znojemského pivovaru přesunuta do Brna (Jihomoravský kraj).

Tabulka č. 6: Pivovary Česka dle krajů ČR v roce 2016

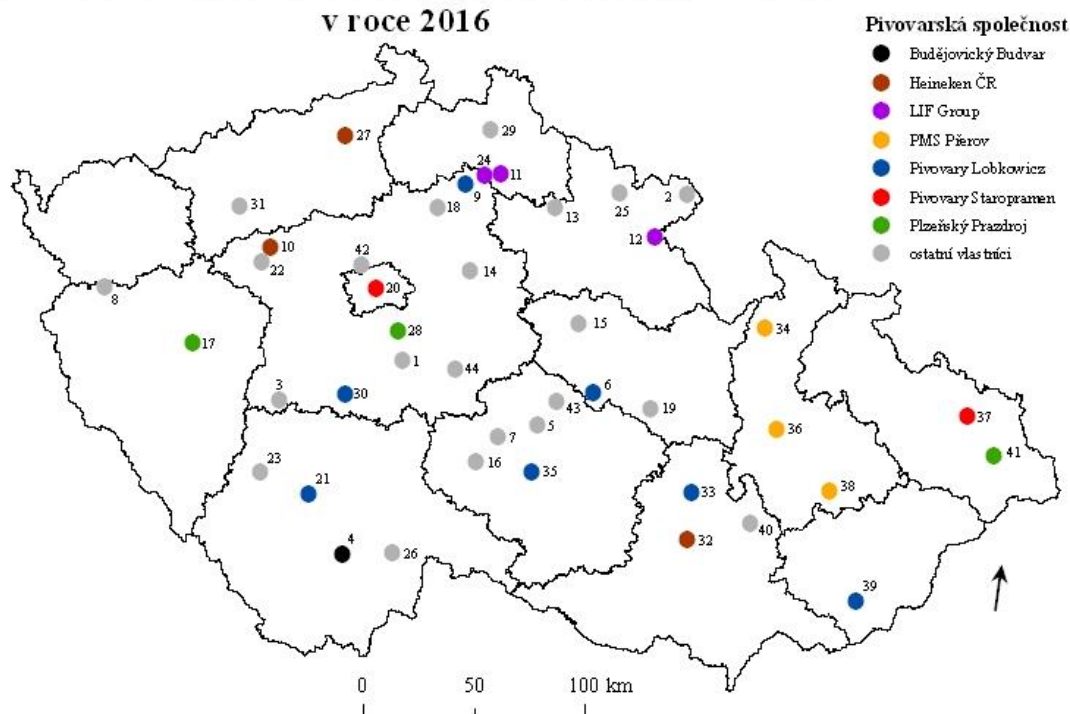
Kraj	Pivovar	Kraj	Pivovar
Plzeňský	Chodová Planá	Královéhradecký	Nová Paka
	Plzeň Pilsner Urquell		Trutnov
	Plzeň Gambrinus		Broumov - Olivětín
	Náchod		
Jihočeský	České Budějovice B.Budvar	Pardubický	Pardubice
	České Budějovice Samson		Hlinsko
	Třeboň		Polička
	Protivín		
	Strakonice	Vysočina	Chotěboř
Liberecký	Vratislavice nad Nisou		Havlíčkův Brod
	Malý Rohozec		Humpolec
	Svijany		Pelhřimov
Středočeský	Krušovice	Jihomoravský	Jihlava
	Rakovník		Černá Hora
	Březnice		Brno
	Vysoký Chlumec		Vyškov
	Benešov	Olomoucký	Hanušovice
	Velké Popovice		Přerov
	Únětice		Litovel
	Nymburk		Moravskoslezský
	Kováň	Nošovice	
	Klášteř Hradiště nad Jizerou	Ústecký	
Kácov	Velké Březno		
Zlínský	Uherský Brod	Praha	Staropramen

Zdroj: Likovský, 2008, česképivo-českézlato, 2017, vlastní zpracování

Na obr. č. 5 jsou zobrazeny pivovarské společnosti, které působily v roce 2016 na území Česka. Tyto společnosti mají ve vlastnictví celkem 23 pivovarů. Největší společností je Plzeňský Prazdroj, který mimo Prazdroje vlastní pivovar Gambrinus, pivovar ve Velkých Popovicích a pivovar v Nošovicích. Pivovarská společnost Pivovary Staropramen provozuje stejnojmenný pivovar a pivovar Ostravar v Ostravě. Skupina Heineken ČR provozuje pivovar v Brně, Krušovicích a Velkém Březně. Pivovary Lobkowicz vlastní 7 pivovarů v šesti krajích Česka. Z toho vyplývá, že mají Pivovary Lobkowicz nejrozsáhlejší regionální působnost. Skupina LIF Group vlastní pivovar ve Svijanech, Malém Rohozci a Náchodě. PMS Přerov vlastní pivovary v Olomouckém kraji. PMS Přerov vlastní pivovary v Olomouckém kraji. Zvláštní skupinu tvoří Budějovický Budvar ve státním vlastnictví.

Obrázek č. 5

Pivovary Česka dle příslušnosti k pivovarské společnosti v roce 2016

Zdroj: Basařová, 2011, vlastní zpracování

Poznámka: 1 – Benešov, 2 – Broumov (Olivětín), 3 – Břežnice, 4 – České Budějovice, 5 – Havlíčkův Brod, 6 – Hlinsko, 7 – Humpolec, 8 – Chodová Planá, 9 – Klášter, 10 – Krušovice, 11 – Malý Rohozec, 12 – Náchod, 13 – Nová Paka, 14 – Nymburk, 15 – Pardubice, 16 – Pelhřimov, 17 – Plzeň, 18 – Kovář, 19 – Polička, 20 – Praha, 21 – Protivín, 22 – Rakovník, 23 – Strakonice, 24 – Svijany, 25 – Trutnov, 26 – Třeboň, 27 – Velké Březno, 28 – Velké Popovice, 29 – Vratislavice nad Nisou (Liberec), 30 – Vysoký Chlumeč, 31 – Žatec, 32 – Brno, 33 – Černá Hora, 34 – Hanušovice, 35 – Jihlava, 36 – Litovel, 37 – Ostrava, 38 – Přerov, 39 – Uherský Brod, 40 – Vyškov, 41 – Nošovice, 42 – Únětice, 43 – Chotěboř, 44 – Kácov

2.3.1 Zahraniční společnosti v pivovarnictví

V důsledku zrušení rajonizace po roce 1989 docházelo mezi pivovary ke konkurenčnímu boji, což pro některé z nich znamenalo ukončení činnosti. Vstup zahraničních společností tento konkurenční boj ještě prohluboval.

Vstup zahraničních investorů prostřednictvím přímých zahraničních investic ovlivnil vlastnickou strukturu pivovarů na našem území. Největší pivovarské společnosti jsou vlastněny zahraničním kapitálem a zlepšují tak pozici českého piva na zahraničních trzích v mnoha ohledech.

Přímé zahraniční investice mají jak pozitivní, tak negativní vliv na pivovarnictví. Mezi pozitivní vlivy patří:

- ✓ Zvyšování konkurenceschopnosti českého piva na globální úrovni,
- ✓ zlepšení přístupu českého piva na zahraničí trhy,
- ✓ zvyšující se poptávka po pivech vyprodukovaných pivovarskými společnostmi,
- ✓ investice do vybavení a výrobních technologií, rozšiřování výrobních kapacit pivovarů,
- ✓ tvorba nových pracovních míst a zvyšující se kvalifikace pracovníků v pivovarnictví,
- ✓ investice do reklamní a marketingové sítě.

Mezi negativní vlivy patří:

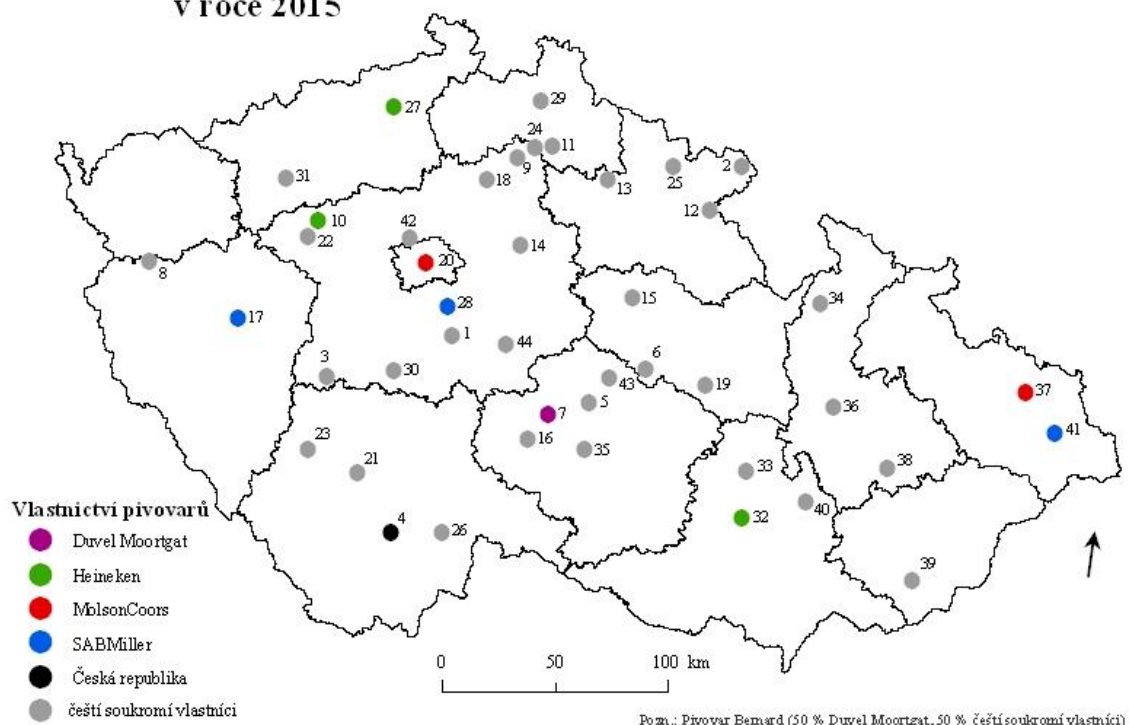
- ✓ Personální změny v pivovarech (dosazování zaměstnanců nadnárodních korporací do vysokých manažerských pozic pivovarů),
- ✓ úpadek tradice vaření českého piva v tradičních lokalitách,
- ✓ uzavírání pivovarů a přesunutí jejich výroby do jiných lokalit,
- ✓ prohlubování rozdílů mezi prosperujícími pivovary se zahraničním kapitálem a domácími pivovary,
- ✓ licenční výroba (zahraniční výroba českého piva mimo tradiční místa produkce z důvodu úspory nákladů).

Některé z existujících pivovarských společností na území Česka jsou vlastněny zahraniční korporací. Mezi největší investory do pivovarnického průmyslu patří SABMiller, MolsonCoors a Heineken. Do roku 2015 bylo ve vlastnictví zahraničních investorů 9 pivovarů a polovina pivovaru Bernard ve vlastnictví belgické společnosti

Duvel Moortgat. V roce 2015/2016 vstoupil do společnosti Pivovary Lobkowicz čínský investor, který je nyní i vlastníkem 7 regionálních pivovarů. Zahraničním investorem je tedy v současné době vlastněno 18 pivovarů a polovina pivovaru Bernard, což je více než 40 % počtu pivovarů působících na území Česka. Zbylé pivovary jsou vlastněny domácím kapitálem. Ke změně vlastnické struktury došlo v roce 2016/2017 i u společnosti Plzeňský Prazdroj, která je vlastněna japonskou pivovarnickou firmou Asahi Group Holdings.

Obrázek č. 6

**Pivovary Česka dle vlastnictví
v roce 2015**

Zdroj: pivni.info, 2017, vlastní zpracování

Poznámka.: 1 – Benešov, 2 – Broumov (Olivětín), 3 – Břežnice, 4 – České Budějovice, 5 – Havlíčkův Brod, 6 – Hlinsko, 7 – Humpolec, 8 – Chodová Planá, 9 – Klášter, 10 – Krušovice, 11 – Malý Rohozec, 12 – Náchod, 13 – Nová Paka, 14 – Nymburk, 15 – Pardubice, 16 – Pelhřimov, 17 – Plzeň, 18 – Kovář, 19 – Polička, 20 – Praha, 21 – Protivín, 22 – Rakovník, 23 – Strakonice, 24 – Svijany, 25 – Trutnov, 26 – Třeboň, 27 – Velké Březno, 28 – Velké Popovice, 29 – Vratislavice nad Nisou (Liberec), 30 – Vysoký Chlumeč, 31 – Žatec, 32 – Brno, 33 – Černá Hora, 34 – Hanušovice, 35 – Jihlava, 36 – Litovel, 37 – Ostrava, 38 – Přerov, 39 – Uherský Brod, 40 – Vyškov, 41 – Nošovice, 42 – Únětice, 43 – Chotěboř, 44 – Kácov

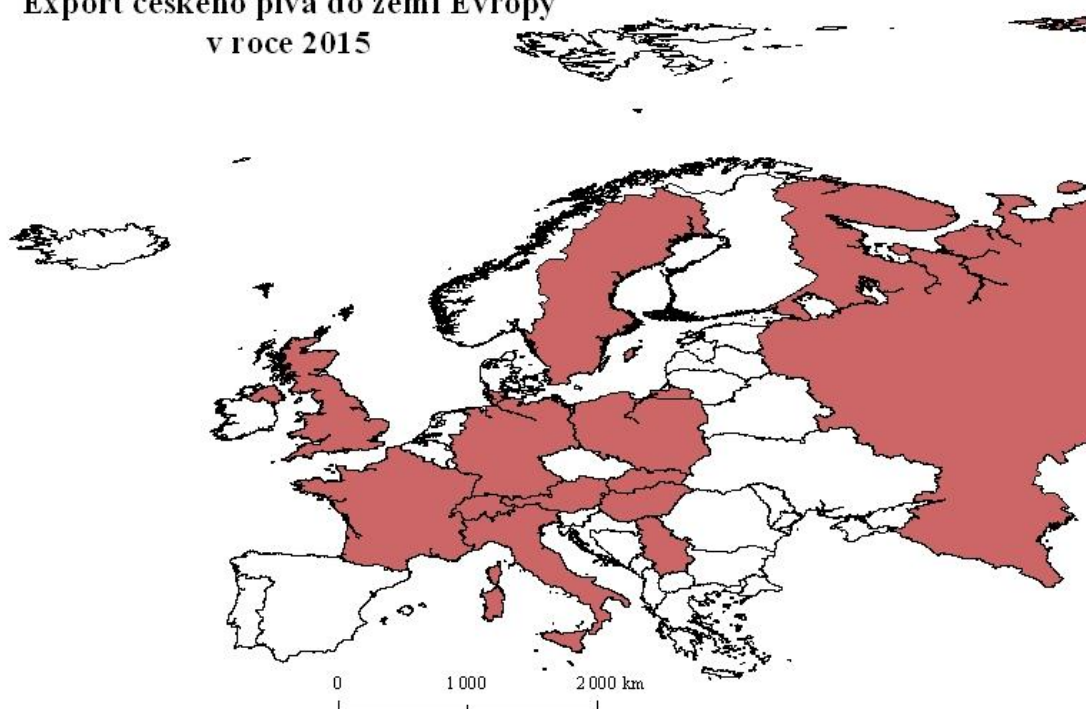
Jak z výše uvedeného obr. č. 6 vyplývá, pouze v 7 krajích Česka není zaznamenán vliv zahraničních investic. Jmenovitě jsou to tyto kraje: Karlovarský, Liberecký, Královéhradecký, Pardubický, Olomoucký, Jihomoravský a Jihočeský.

2.4 Export

V současnosti se české pivo vyváží do 25 států Evropské unie a do 72 států mimo EU. České pivo se exportuje do těchto významných teritorií: v rámci Evropy je tím největším importérem (dovozcem) českého piva Slovensko (cca 1,1 miliónů hl), Německo (přes 900 tisíc hl), Polsko (přes 350 tisíc hl), dále Rusko, Švédsko, Velká Británie, Maďarsko, Rakousko a Itálie a další. Mimo Evropu jsou to zejména Spojené státy americké, Korejská republika a Kanada. Podrobný přehled množství exportovaného piva zobrazuje příloha B.

Obrázek č. 7

Export českého piva do zemí Evropy
v roce 2015

Zdroj: ČSPS, 2016, vlastní zpracování

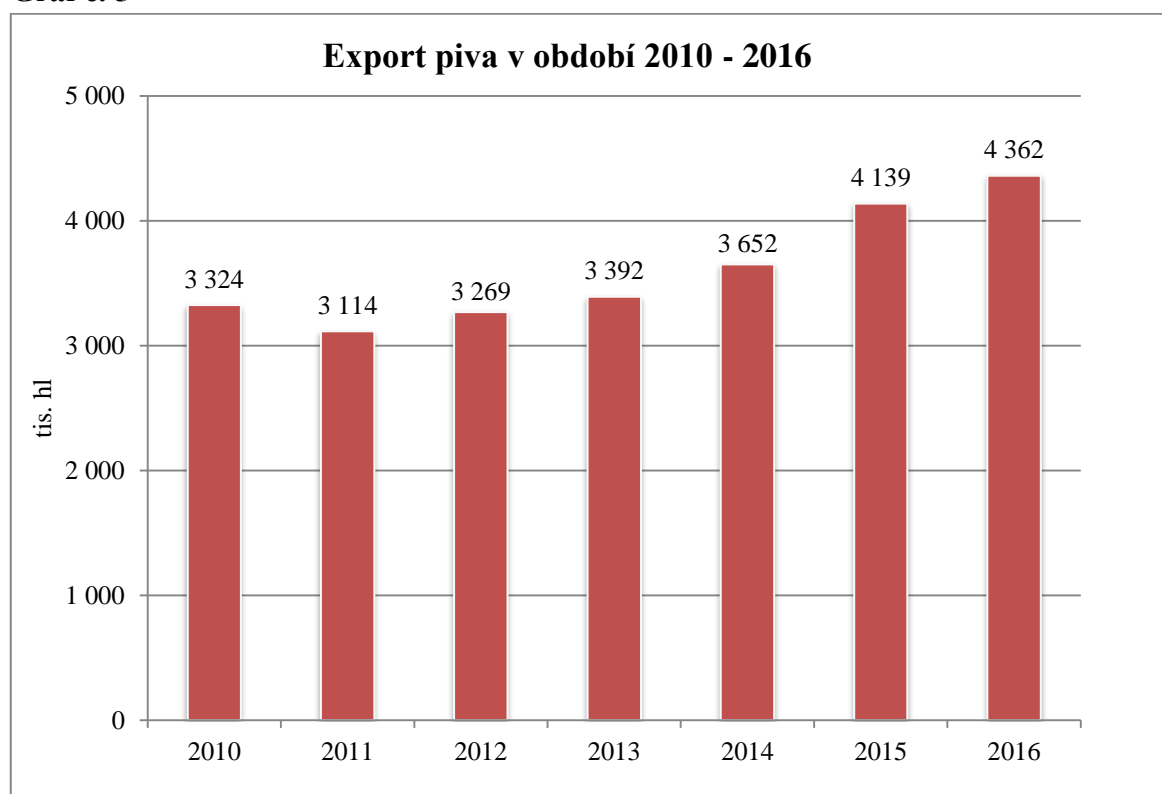
V tab. č. 7 je uvedeno množství exportovaného piva v letech 2010 až 2016. Podle údajů získaných z výkazů Celní správy České republiky (r. 2017) lze konstatovat, že export piva v posledních sedmi letech stále roste. Svého maxima dosáhl export piva v roce 2016. V tomto roce činilo celkové množství vyvezeného piva cca 4 362 tisíc hl, přičemž z toho cca 3 675 tisíc hl putovalo do zemí Evropské unie (tj. cca 84,3 % celkového vývozu piva). Při srovnání s rokem 2010, kdy objem vyvezeného piva v absolutním vyjádření dosáhl hodnoty cca 3 324 tisíc hl, to znamená, že během sedmi let se objem exportovaného piva zvýšil téměř 1,31 krát.

Tabulka č. 7: Export piva v období 2010 - 2016 (v hektolitrech)

Rok	Export				
	celkem	index		z toho	
		řetězový	bazický	do EU	mimo EU
2010	3 324 285	x	x	2 831 318	492 967
2011	3 113 900	93,7%	93,7%	2 617 424	496 476
2012	3 269 465	105%	98,4%	2 717 802	551 663
2013	3 391 600	103,7%	102,0%	2 782 908	608 692
2014	3 652 211	107,7%	109,9%	3 026 048	626 163
2015	4 138 909	113,3%	124,5%	3 546 450	592 459
2016	4 362 141	105,4%	131,2%	3 675 154	686 987
celkem	25 252 511			21 197 104	4 055 407

Zdroj: Celní správa České republiky, 2017

Graf č. 5

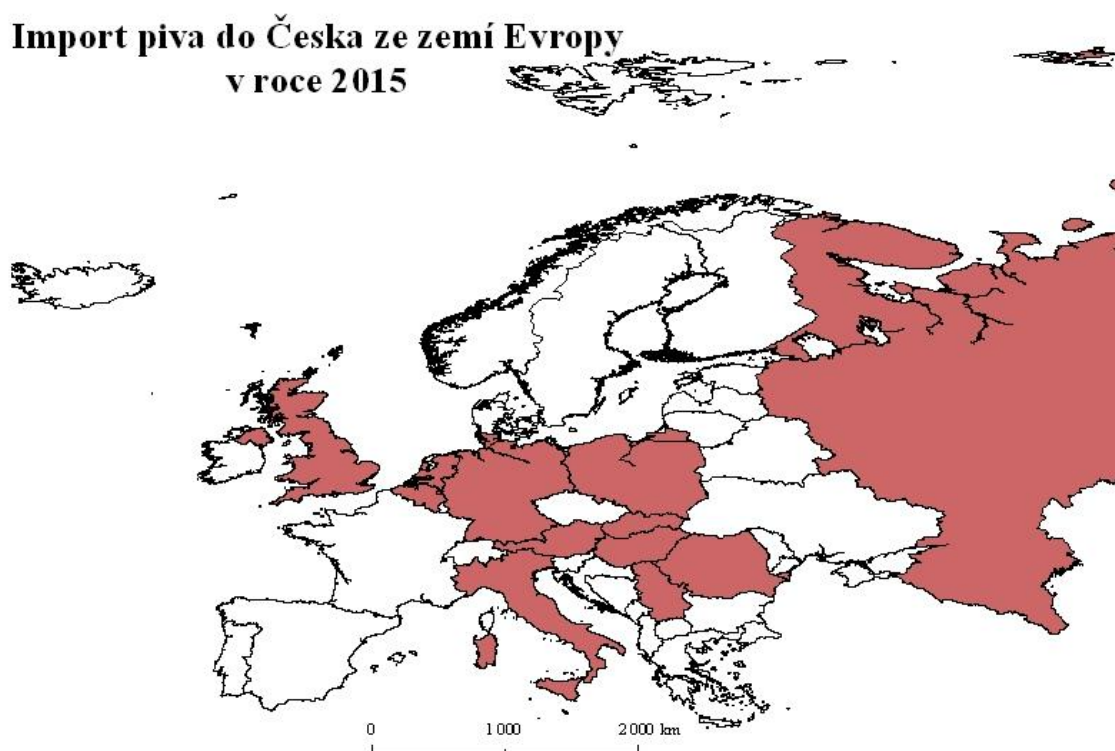

Zdroj: Celní správa ČR, 2017, vlastní zpracování

2.5 Import

Import piva do České republiky se ani zdaleka nevyrovná množství piva, které je exportováno. V rámci Evropy se do Česka dováží pivo nejvíce z Polska, Německa, Nizozemí, Maďarska, Slovenska a dalších zemí. V celosvětovém měřítku dominuje v importu do Česka stát Mexiko. Podrobný přehled množství importovaného piva zobrazuje příloha C.

Obrázek č. 8

Zdroj: ČSPS, 2016, vlastní zpracování

V tab. č. 8 je uvedeno množství importovaného piva v letech 2010 až 2016. Z pohledu dat vykazovaných v tab. č. 8 a grafu č. 6 vyplývá, že rekordní množství importovaného piva bylo zaznamenáno v roce 2010, kdy bylo dovezeno do Česka cca 767 tisíc hl především nízkostupňového piva, a to z Polska, Maďarska, Rumunska a Slovenska. Tento rekordní objem dovezeného piva lze přisuzovat zejména zvýšení spotřební daně, ke kterému v tomto roce došlo v souvislosti s legislativní změnou.

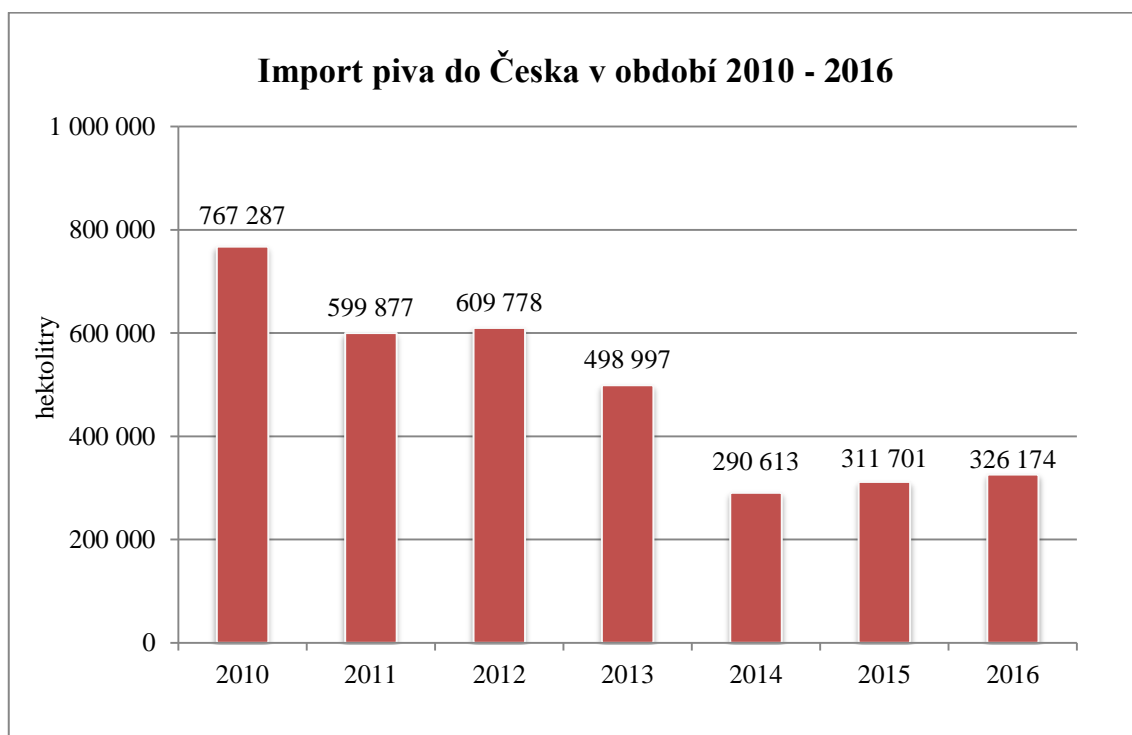
Naopak nejnižší množství piva bylo do Česka dovezeno v roce 2014, a to cca 291 tisíc hl. To představuje pokles proti stavu v roce 2010 zhruba o 62,1 %, v absolutním vyjádření je to snížení o cca 477 tisíc hl.

Tabulka č. 8: Import piva v období 2010 - 2016 (v hektolitrech)

Rok	Import				
	celkem	index		z toho	
		řetězový	bazický	do EU	mimo EU
2010	767 287	x	x	765 616	1 671
2011	599 877	78,2%	78,2%	598 224	1 653
2012	609 778	101,7%	79,5%	607 914	1 864
2013	498 997	81,8%	65%	493 570	5 427
2014	290 613	58,2%	37,9%	285 502	5 111
2015	311 701	107,3%	40,6%	309 210	2 491
2016	326 174	104,6%	42,5%	317 060	9 114
celkem	3 404 427			3 377 096	27 331

Zdroj: Celní správa České republiky, 2017

Graf č. 6

Zdroj: Celní správa ČR, 2016, vlastní zpracování

2.6 Minipivovary

Minipivovary patří k velmi zajímavému fenoménu současnosti, i přesto, že se nepyšní velkým výstavem. Jejich průměrná roční výroba piva se pohybuje od 500 do 3 000 hektolitrů. Všeobecně se dá říct, že nově vzniklé minipivovary nahrazují existenci dřívějších místních pivovarů, které byly vlivem historicko-geografických a ekonomických událostí zrušeny.

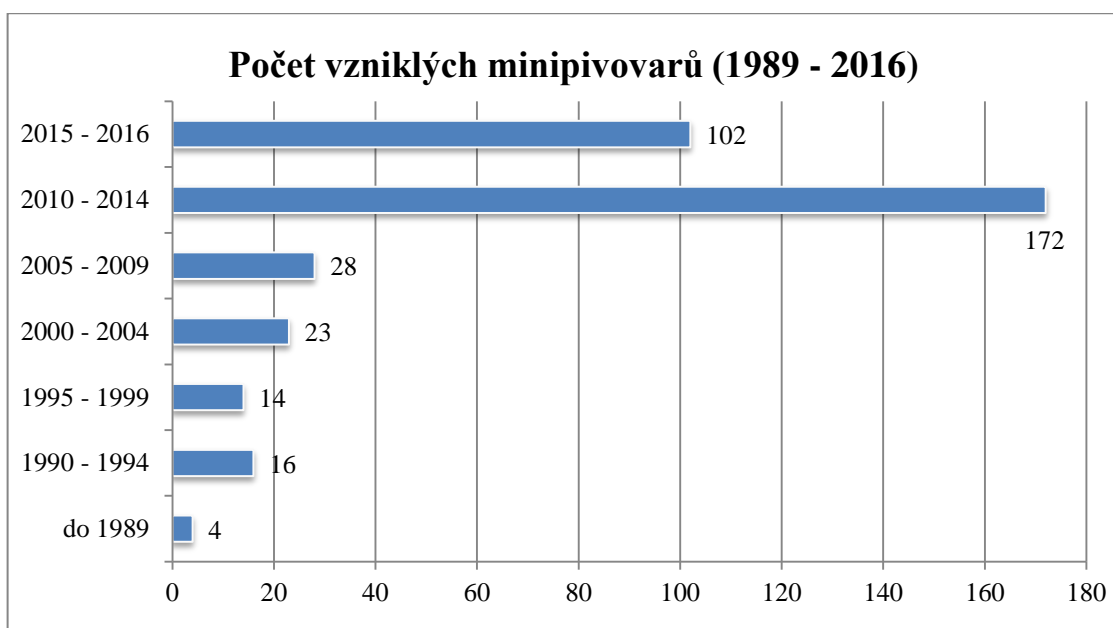
Tabulka č. 9: Počet vzniklých minipivovarů (1989 - 2016)

Rok	Počet vzniklých minipivovarů
do 1989	4
1990 - 1994	16
1995 - 1999	14
2000 - 2004	23
2005 - 2009	28
2010 - 2014	172
2015 - 2016	102

Zdroj: pivovary.info, 2017

Tabulka č. 9 zachycuje počty vzniklých minipivovarů v období let 1989 – 2016. Do roku 1989 byly založeny 4 minipivovary, avšak v roce 1989 byl v činnosti pouze jediný minipivovar, a sice rodinný pivovar U Fleků v Praze.

Graf č. 7

Zdroj: Pivovary.info, 2017

Vyšší nárůst vzniku minipivovarů je patrný až vstupem do 21. století, jak je vidět na grafu č. 7. V posledních letech se počet nově vzniklých minipivovarů ještě urychlil. Při porovnání období let 2010 - 2014 s obdobím let 2005 - 2009 se počet vzniklých minipivovarů zvýšil více než 6 krát. Dá se odhadovat, že v dalším období bude tento trend pokračovat a počet minipivovarů stále narůstat jako tomu bylo v letech 2015/2016, kdy jich vzniklo více než sto.

Lze se domnívat, že tento boom v zakládání nových minipivovarů pramení například v/ve:

- ✓ Snaze vařit piva v tradičních lokalitách tradiční formou výroby,
- ✓ snaze zaujmout spotřebitele pestrou nabídkou piv, která se na trhu nenacházejí (nové specifické a jedinečné produkty, např. svrchně kvašená piva),
- ✓ využití místního potenciálu (využití historických a rekreačních míst),
- ✓ hustotě osídlení lokality a s tím související poptávané množství piva,
- ✓ „boji“ proti velkovýrobě velkých průmyslových pivovarů,
- ✓ nízké konkurenci mezi minipivovary,
- ✓ snaze o rozvoj podnikání v dané lokalitě.

Tabulka č. 10: Minipivovary Česka dle krajů v roce 2010

Kraj	Počet minipivovarů
Plzeňský	9
Jihočeský	4
Karlovarský	4
Ústecký	6
Liberecký	2
Královéhradecký	9
Vysočina	5
Pardubický	4
Jihomoravský	8
Olomoucký	6
Moravskoslezský	14
Zlínský	7
Středočeský	13
Praha	11

Zdroj: Basařová, 2011, vlastní zpracování

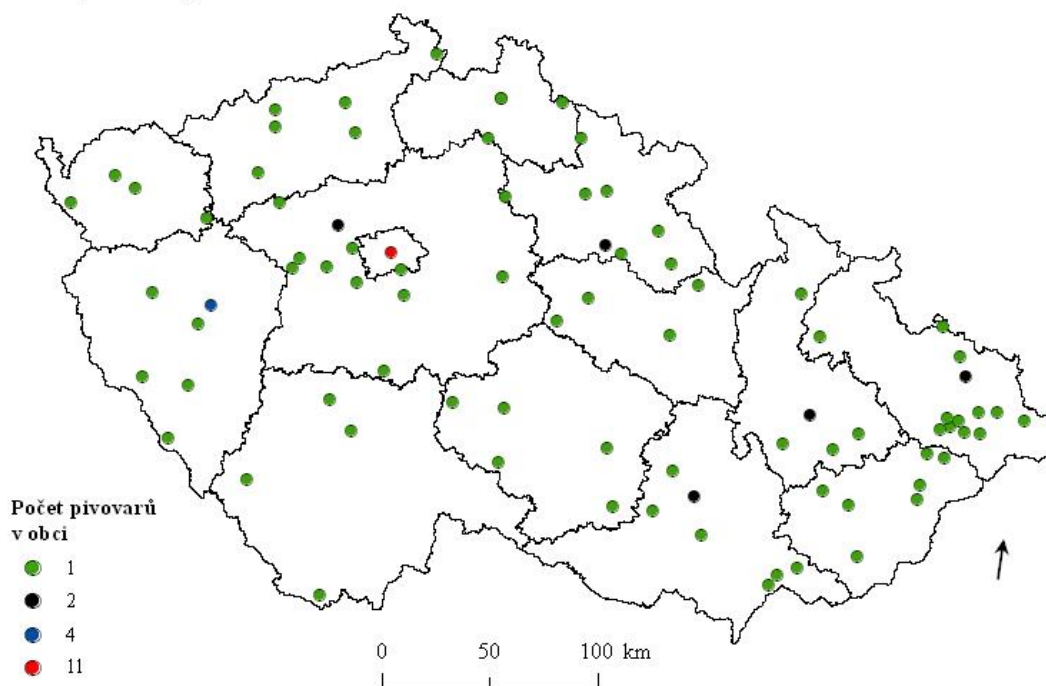
Tabulka č. 11: Minipivovary Česka dle krajů v roce 2016

Kraj	Počet minipivovarů
Plzeňský	34
Jihočeský	22
Karlovarský	9
Ústecký	25
Liberecký	8
Královéhradecký	19
Vysočina	23
Pardubický	14
Jihomoravský	37
Olomoucký	24
Moravskoslezský	37
Zlínský	18
Středočeský	37
Praha	34

Zdroj: pivovary.info, pivni.info, 2017, vlastní zpracování

Obrázek č. 9

Minipivovary Česka v roce 2010

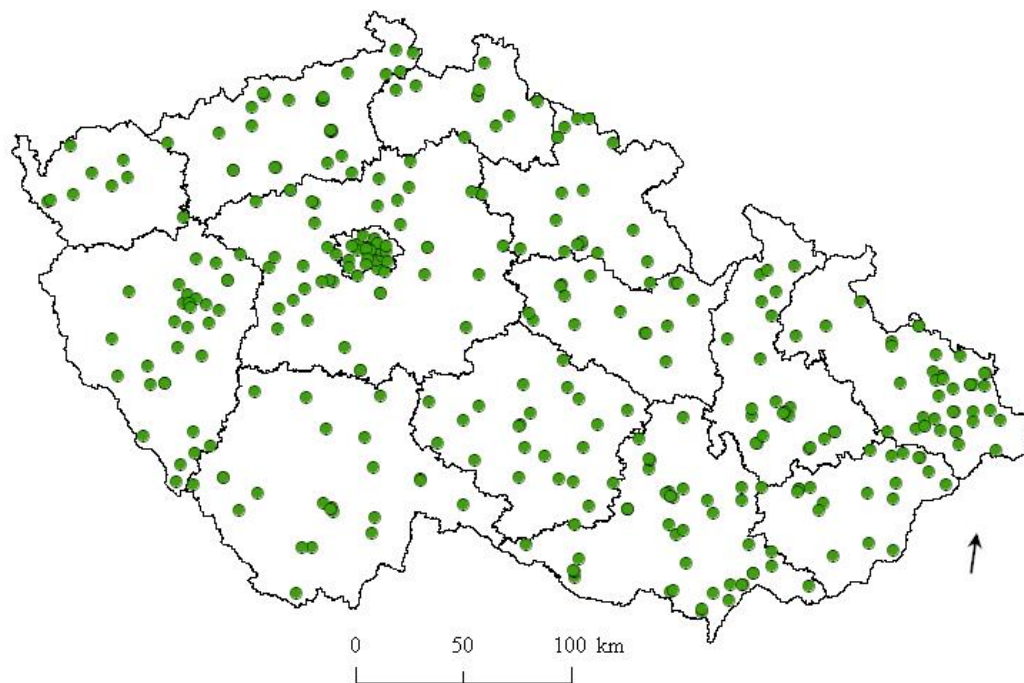
Zdroj: Basařová, 2011, vlastní zpracování

Rozložení minipivovarů v Česku je poměrně rovnoměrné. Ve větších městech je minipivovarů více. Jedná se o tato města: Praha (11), Plzeň (4), Brno (2), Olomouc (2), Kladno (2), Ostrava (2) a Hradec Králové (2).

Při srovnání let 2010 a 2016 (viz obr. č. 9 a obr. č. 10) lze konstatovat, že došlo k masivnímu nárůstu založených minipivovarů na celém území České republiky. K nejvyššímu nárůstu došlo na území Jihomoravského kraje, kde vzniklo 29 nových minipivovarů a na území kraje Plzeňského, kde jich bylo založeno 25. Více než 20 minipivovarů vzniklo i v kraji Středočeském, Moravskoslezském a v Praze. Naopak k nejnižšímu nárůstu došlo v Libereckém a Karlovarském kraji.

Obrázek č. 10

Minipivovary Česka v roce 2016

Zdroj: pivovary.info, pivni.info, 2017, vlastní zpracování

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se nejdříve věnovala teoretické stránce problematiky, kde jsou jednotlivé kapitoly koncipovány tak, aby poskytly komplexní zarámování celého tématu. Kapitoly charakterizují průmysl Česka, pojednávají o vstupu zahraničních investorů na český trh a popisují historii českého pivovarnictví a jeho stav po roce 1989.

Cílem práce bylo vysvětlit vývoj pivovarského průmyslu v Česku. Rozbor byl zaměřen na období let 1989 – 2015. Hlavním úkolem bylo zmapovat rozložení a popsat vývoj v počtu pivovarů na území Česka, zhodnotit výstav českého piva, zjistit a porovnat množství piva vyvezeného a dovezeného a vyhodnotit vliv zahraničních investic na český pivovarnický průmysl. Zajímavou je nepochybně kapitola znázorňující a popisující začlenění pivovarů do pivovarských skupin a nadnárodních korporací a prostorové rozložení minipivovarů.

Pokud lze obecně hodnotit výsledky provedené analýzy, je možno říci, že dochází v posledních letech k vysokému nárůstu počtu minipivovarů na celém území Česka, pivovary průmyslové se nezakládají (ve sledovaném období byl založen pouze pivovar v Chotěboři v roce 2009) a ty současné si udržují svá postavení na trhu. Některé působí pouze v určitém regionu, některé mají celostátní působnost. Ty největší pivovary jsou součástí pivovarských společností, do kterých je zapojeno 22 pivovarů a pivovar Budějovický Budvar jako státní podnik.

V roce 1989 existovalo na našem území celkem 73 pivovarů. Nejméně jsou pivovary lokalizovány v jihozápadní a severozápadní oblasti Česka, což souvisí s historickými, geografickými a ekonomickými vlivy (např. odtržení Sudet a poválečný odsun německého obyvatelstva, znárodnování pivovarů, apod.).

Po roce 1990 docházelo k zániku pivovarů většinou z důvodu malého odbytu. Do roku 2014 bylo uzavřeno celkem 30 pivovarů, nejvíce jich bylo přitom uzavřeno v Ústeckém kraji a krajích Moravy. Některé pivovary uzavřené v 90. letech 20. století byly po roce 2000 opět otevřeny. Příkladem je pivovar v Rakovníku a Vratslavicích nad Nisou. I některé pivovary uzavřené v období po druhé světové válce se dočkaly svého obnovení – Pivovar Kácov a Kout na Šumavě (minipivovar). Některé z uzavřených pivovarů byly znovu obnoveny jako minipivovary (Dobruška, Břeclav).

Výstav piva ve sledovaném období měl spíše kolísavý trend ovlivněný politickou nebo ekonomickou situací v Česku či ve světě, avšak celkově produkce piva stále roste. Podobný trend má i export piva. Jelikož se Česko řadí na přední příčky kvalitou i oblíbeností piva ve světě, je zřejmé, že značné množství vyrobeného piva je do světa exportováno.

Nejnižší výstavy piva byly zaznamenány v letech 1993 a 2010. V roce 1993 byla výroba piva ovlivněna rozpadem Československa a zavedením daně z přidané hodnoty, která činila 23 %. V roce 2010 bylo z důvodu celosvětové hospodářské krize a zvýšení spotřební daně vystaveno nejméně piva v Česku a zároveň dovezeno největší množství levného piva především z Polska, Rumunska a Maďarska (dovezeno cca 800 tisíc hektolitrů piva). Od roku 2010 je možné sledovat i klesající trend v prodeji piva v pohostinstvích. Lze očekávat, že prodej piva v těchto zařízeních bude stále klesat i po zavedení elektronických evidenčních tržeb (EET) a zákazu kouření na těchto místech. Tato opatření mohou vést až k ukončení provozu řady podniků na vesnicích či malých městech. Je otázkou, jaká situace nastane v síti minipivovarů, jejichž počet v posledních letech enormně narůstá. Český svaz pivovarů a sladoven (r. 2015) předpokládá, že trend v zakládání minipivovarů bude stále pokračovat, vzhledem k tomu, že není tento trh ještě zcela nasycen. Z toho lze odvodit, že opatření ovlivňující podíl prodeje piva v pohostinstvích se sítě minipivovarů zásadně nedotkne. Důsledek zavedení EET a stejně tak plánované opatření zákazu kouření, lze v současné době jen velmi těžko hodnotit. K tomu je zapotřebí delší časový horizont.

Nejvyššího výstavu piva a současné nejvyššího množství exportovaného piva bylo dosaženo až v posledním roce sledovaného období. Výstav piva v roce 2015 poprvé překročil hranici 20 milionů hektolitrů piva. Export překročil více než 4 miliony hektolitrů piva, což představuje 20 % vyrobeného piva v tomto roce.

Co se týče exportu piva, bylo nejméně vyvezeno v roce 1992 a 2010. V roce 1992 byl export ovlivněn rozpadem Svazu sovětských socialistických republik a omezením vývozu na toto území, v roce 2010 byl ovlivněn zmíněnou hospodářskou krizí a vysokou daní z přidané hodnoty. Nejvýznamnějšími zeměmi, do kterých se vyváží české pivo, jsou: Slovensko, Německo, Švédsko a Velká Británie.

Absence zakládání průmyslových pivovarů po roce 1989 je kompenzována vznikem velkého množství minipivovarů neboli pivovarů restauračních. Pivovar je totiž většinou umístěn přímo v restauraci a nabízí návštěvníkům pohled na přímou výrobu

piva. V roce 2010 existovalo 102 minipivovarů, v roce 2016 jich bylo už přes 340. Tento obrovský nárůst značí oblibu v zakládání těchto pivovarů a oblibu ve výrobě specifických chuťově rozmanitých druhů pív. Minipivovary se většinou nachází na místech, která mají spojitost s dřívějším působením pivovaru, někdy však tyto pivovary vznikají na úplně nových místech se snahou přilákat turisty na jedinečnou a pestrou nabídku pív. Rozložení minipivovarů na území České republiky je téměř rovnoměrné, nejvíce pivovarů se však nachází v největších městech republiky, a to v Praze, Brně, Olomouci, Plzni, Ostravě a dalších městech.

Vstup zahraničních investorů do pivovarského průmyslu prostřednictvím přímých zahraničních investic ovlivnil vlastnickou strukturu pivovarů na našem území. Některé z nich jsou vlastněny zahraničními korporacemi. Mezi největší investory do pivovarnictví patří SABMiller, MolsonCoors a Heineken. Do roku 2015 bylo ve vlastnictví zahraničních investorů 9 pivovarů a polovina pivovaru Bernard (vlastník - belgická společnost Duvel Moortgat). V letech 2015/2016 vstoupil do Pivovarů Lobkowicz čínský investor, který je nyní i vlastníkem 7 regionálních pivovarů. Zahraničním kapitálem je tedy v současné době vlastněno 18 pivovarů a polovina pivovaru Bernard, což je více než 40 % počtu pivovarů působících na území Česka. Zbýlé pivovary jsou ve vlastnictví tuzemských investorů. V některých krajích nebyl zaznamenán vliv zahraničních investic. K nedávné změně vlastnické struktury došlo i u společnosti Plzeňský Prazdroj, která je vlastněna japonskou pivovarnickou firmou Asahi Group Holdings.

Na základě zjištěných výsledků lze všeobecně konstatovat, že přímé zahraniční investice mají jak pozitivní, tak negativní vliv na pivovarnictví. Kladně pivovarnictví ovlivňuje např. zvyšování konkurenceschopnosti českého piva na globální úrovni, zlepšování přístupu českého piva na zahraniční trhy, zvyšování poptávky po pivech vyprodukovaných pivovarskými společnostmi, investice do vybavení a výrobních technologií, rozšiřování výrobních kapacit pivovarů, tvorba nových pracovních míst a zvyšování kvalifikace pracovníků v pivovarnictví, investice do reklamní a marketingové sítě atd. Mezi negativní vlivy zahraničních investic na pivovarnictví lze zařadit např. personální změny na pozicích vysokého managementu, kdy si nadnárodní korporace do vedení dosadí svého manažera, úpadek tradice vaření českého piva v tradičních lokalitách, uzavírání pivovarů a koncentrace jejich výroby do jiných lokalit, prohlubování rozdílů mezi prosperujícími pivovary se zahraničním

kapitálem a domácími pivovary a v neposlední řadě i licenční výrobu (zahraniční výroba českého piva mimo tradiční místa produkce z důvodu úspory nákladů).

Téma vlastnické struktury pivovarů a vstupu zahraničních investic na český pivovarnický trh je velmi aktuální a nadčasové. Mnohdy je však složité zjištění samotného vlastníka pivovarů i zjištění původu investic z hlediska časové náročnosti při vyhledávání informací. Proto by si analýza zahraničních investic zasloužila delší čas pro výzkum a větší pozornost při zpracování samostatné práce na toto téma.

3 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Tištěné zdroje

BASAŘOVÁ, Gabriela. České pivo. 3., dopl. vyd. Praha: Havlíček Brain Team, 2011. 320 s. ISBN 978-80-87109-25-0

BURSA, Milan. Geografie průmyslu Česka. 1. část: Potravinářský průmysl. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně. Přírodovědecká fakulta, 2006. 51 s. ISBN 80-7044-807-5

DVOŘÁK, Jiří. Geografie pivovarnictví ČSR a jeho vztahy k pěstování ječmene a chmele. Plzeň. 1976

DVOŘÁK, Jiří. Vývoj, perspektivy a předpoklady pivovarnictví v Západočeském kraji. Plzeň: Sborník Pedagogické fakulty v Plzni. Zeměpis VIII. 1975

HASMAN, Jiří a kol. Geografie pivovarnictví: vývoj prostorového rozdělení českého pivního trhu po roce 1989. *Geografie*. Univerzita Karlova v Praze - Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje. Praha, **121**(3), str. 437 – 462.

HORÁČEK, Michal. Technický a vědecký pokrok českého pivovarství v evropských souvislostech 19. století. *Kvasný průmysl*. Praha, 2016, 62 (1), s. 9 – 14. ISSN 0023-5830

KOPAČKA, Ludvík. Geografické aspekty politické, hospodářské a průmyslové transformace po roce 1989 I. Geografické rozhledy. Univerzita Karlova v Praze – Přírodovědecká fakulta. Praha, 2/10-11, str. 24 -25. ISSN 1210-3004

KOVAŘÍK, Michal a kol. Český chmel. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2015. 56 s. ISBN 978-80-7434-246-2

KRAJÍČEK, Libor. Geografie Průmyslu. Praha. Univerzita Karlova. Přírodovědecká fakulta, 1982. 125 s.

KRATOCHVÍLE, Antonín. Pivovarství českých zemí v proměnách 20. století. Praha: Výzkumný ústav pivovarský a sladařský, 2005. 265 s. ISBN 80-86576-16-7

LIKOVSKÝ, Zbyněk. Pivovary Českých zemí 1948 – 1989. Výzkumný ústav pivovarský a sladařský. Praha, 2008, 181 s. ISBN 978-80-86576-31-2

MAIER, Tomáš, FABIÁNOVÁ, Aneta. Economic Aspects of Setting up a Microbrewery Restaurant. *Kvasný průmysl*. Praha, 2011, 57 (9), s. 330 – 336. ISSN 0023-5830

NOVÁK VEČERNÍČEK, Jaroslav. Dějiny piva: od zrození až po konec středověku. Brno: Computer Press, c2009. 144 s. ISBN 978-80-251-2019-4

NOVOTNÁ, Marie, GÖTZ, Antonín. Geografie zemědělství ČR. Plzeň. Západočeská univerzita. Fakulta pedagogická, 1996. 114 s. ISBN 80-7082-271-6

PULEC, Jan. *Geografická analýza pivovarnického průmyslu v Česku*. Praha, 2014. 98 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Prof. Petr Pavlínek.

PULEC, Jan. AUC Geographica: INTEGRATION OF THE CZECH BREWING INDUSTRY INTO GLOBAL PRODUCTION NETWORKS. Charles University, Prague, 2015.

SMOLÍK, Dušan a kol. Ekonomické, ekologické a sociální aspekty transformačních procesů průmyslových regionů v integrující Evropě. Vysoká škola báňská – Technická Univerzita Ostrava: Ekonomická fakulta. Ostrava. 2004. 172 s. ISBN 80-248-0663-0

SWINNEN, Johann. VAN HERCK, Kristine. How the East Was Won: The Foreign Take-Over of the Eastern European Brewing Industry. LICOS Centre for institutions and Economic Performance. Catholic University of Leuven. Belgium. 2010.

TOUŠEK, Václav a kol. Ekonomická a sociální geografie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 411 s. ISBN 978-80-7380-114-4

WOKOUN, René a kolektiv. Přímé zahraniční investice a regionální rozvoj. Vysoká škola ekonomická v Praze. Praha: Nakladatelství Oeconomica. 2010. ISBN 978-80-245-1736-0

ŽÍDEK, Libor. Transformace české ekonomiky 1989 – 2004. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2006, 304 s., ISBN 80-7179-922-X

Internetové zdroje

Budějovický Budvar [online]. O společnosti. 2017. [cit. 18. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.budejovickybudvar.cz/o-spolecnosti/budejovicky-budvar.html>

Celní správa České republiky [online]. Statistická data z oblasti výroby, dopravy a dovozu piva. Praha, 2017. [cit. 7. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/dane/statistiky/Stranky/pivo.aspx>

CZ NACE [online]. 2017. [cit. 3. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.nace.cz/nace/11-05-vyroba-piva/>

Česképivo-Českézlato.cz [online]. Pivovary. 2017. [cit. 6. 4. 2017]. Dostupné z: <http://ceskepivo-ceskezlato.cz/pivovary.php?pid=Narodni&on=pivovary&tr=list&pg=1&so=s21&rg=C&qu=Narodni&qp=1&qs=s18>

Český statistický úřad. Sbírká zákonů Česká republika. Sdělení 244. Ročník 2007. [online] [cit. 14. 2. 2017]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/23174387/sdeleni_cz-nace.pdf/dbfbb216-6dc9-4b6a-8b1c-2c8bb9cc497d?version=1.0

Český svaz pivovarů a sladoven [online]. Praha, 2013. [cit. 16. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.ceske-pivo.cz/historie-ceskeho-pivovarnictvi-data-fakta>

Český svaz pivovarů a sladoven. [online]. Zprávy o stavu českého pivovarství a sladařství. 2012-2015. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z: http://www.ceske-pivo.cz/sites/default/files/soubory_k_clankum/2015_zprava_hospodarske_vysledky_oboru_za_2014_final_20150410.pdf

Heineken [online]. 2017. [cit. 18. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.heinekenceskarepublika.cz/>

iDnes.cz [online]. Komu patří pivovary v Česku? 2015. [cit. 20. 2. 2017]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/podily-pivovaru-na-tuzemskem-trhu-dt2-/ekoakcie.aspx?c=A151014_105550_ekoakcie_fih

Naše voda [online]. 2014. [cit. 18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.nase-voda.cz/krome-minipivovaru-vznikaji-cr-nove-prumyslove-pivovary/>

Pivovary.info [online]. Přehled současných pivovarů. 2017. [cit. 29. 3. 2017]. Dostupné z: <http://pivovary.info/showpage.php?name=prehled>

Pivovary.info [online]. Přehled zakládání minipivovarů po roce 1989. 2017. [cit. 3. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.pivovary.info/view.php?cisloclanku=2014120002>

Pivní.info [online]. Pivovarské skupiny. 2017. [cit. 19. 3. 2017]. Dostupné z: <http://pivni.info/pivovary/pivovarske-skupiny/>

Pivovary Lobkowicz [online]. O společnosti. 2017. [cit. 18. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.pivovary-lobkowicz.cz/>

Pivovary Staropramen [online]. 2017. [cit. 18. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.pivovary-staropramen.cz/cs/>

Selgen [online]. 2017. [cit. 18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://selgen.cz/agrotechnicka-doporuceni-2/jecmen-jarni>

Seznam.cz [online]. Plzeňský Prazdroj má nového majitele. 2016. [cit. 26. 2. 2017]. Dostupné z: <https://www.seznam.cz/zpravy/clanek/plzensky-prazdroj-ma-noveho-majitele-za-200-miliard-ho-koupil-japonsky-pivovar-7406>

Staropramen [online]. 2017. [cit. 18. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.staropramen.cz/>

SVOBODOVÁ, Hana a kol. *Vybrané kapitoly ze socioekonomické geografie České republiky. Průmysl a podnikání*. [online] Masarykova Univerzita: Pedagogická fakulta. Praha 2016. [cit. 3. 3. 2017]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pdf/js13/geograf/web/pages/05-prumysl-podnikani.html>

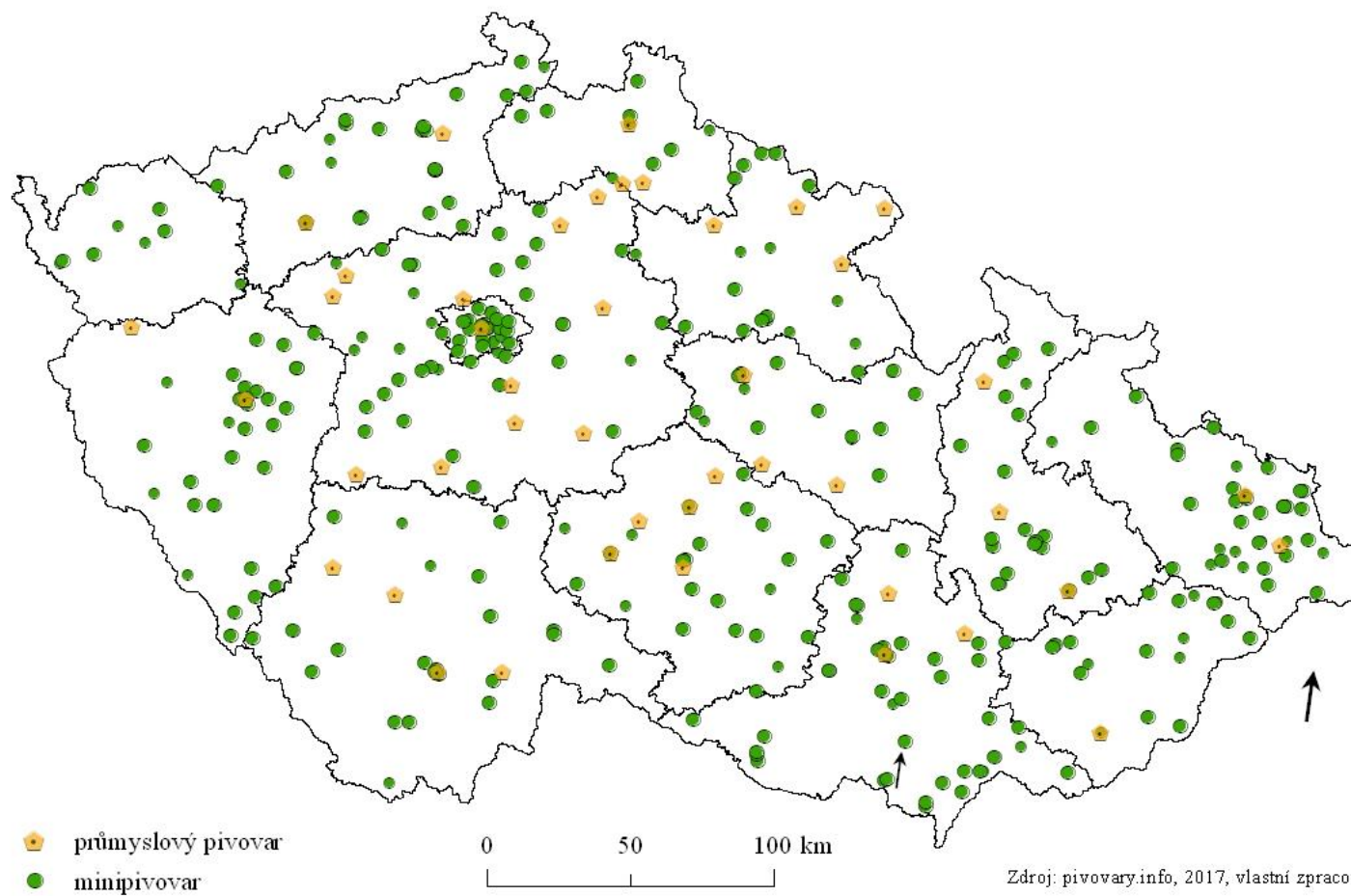
4 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Pivovary Česka v roce 2016

Příloha B: Množství piva vyvezeného z České republiky v letech 2010 - 2016

Příloha C: Množství piva dovezeného do České republiky v letech 2010 - 2016

Pivovary Česka v roce 2016

Příloha B

Tabulka 12: Množství piva vyvezeného z České republiky do zemí EU v letech 2010 - 2016 (v hektolitrech)

Stát EU	rok						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Rakousko	141 033	144 945	152 615	89 587	97 511	102 881	108 165
Belgie	4 017	2 183	2 844	2 048	1 799	1 925	2 030
Bulharsko	12 205	11 885	14 062	20 069	26 046	28 249	45 873
Kypr	1 208	1 233	1 263	1 094	845	1 074	800
Německo	1 227 303	1 027 655	910 520	878 584	896 745	922 515	968 752
Dánsko	20 158	24 578	25 887	49 642	35 246	28 207	32 167
Estonsko	8 806	8 886	10 649	13 316	13 564	16 119	13 692
Španělsko	26 694	26 957	24 454	25 143	27 297	30 056	33 910
Finsko	46 261	46 737	43 490	45 845	45 870	42 838	42 164
Francie	18 678	31 606	35 640	39 339	46 361	51 544	64 648
Velká Británie	206 936	215 354	200 657	205 786	219 745	226 532	223 098
Maďarsko	70 448	82 310	87 400	93 429	100 765	166 454	176 862
Irsko	4 889	4 343	6 858	12 214	13 373	9 823	11 464
Itálie	51 612	52 091	60 089	67 155	74 063	78 397	77 918
Lucembursko	454	396	486	368	410	420	476
Malta	9						
Nizozemsko	16 580	15 269	14 431	11 357	11 999	11 896	8 688
Polsko	74 806	86 687	170 532	181 308	203 546	345 141	357 440
Portugalsko	21		16		47	59	39
Rumunsko	10 525	9 506	10 087	9 655	12 324	15 403	22 160
Švédsko	228 272	238 409	261 490	267 975	263 317	267 867	251 269
Slovinsko	14 784	14 228	18 904	26 651	29 500	33 818	41 854
Slovensko	561 839	535 466	618 526	695 991	854 533	1 107 727	1 126 534
Chorvatsko				3 140	16 524	25 209	39 017
Litva	40 889	24 475	35 123	23 766	21 112	16 949	14 792
Lotyšsko	42 889	12 226	11 780	19 444	13 506	15 347	11 343

Zdroj: Celní správa ČR, 2017, vlastní zpracování

Tabulka 13: Množství piva vyvezeného z České republiky do zemí mimo EU v letech 2010 - 2016 (v hektolitrech)

Stát mimo EU	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Spojené arabské emiráty	994	1 306	1 657	1 889	1 365	1 999	2 064
Albánie	1 567	64	255	451	162	86	47
Nizozemské Antily		95					
Angola		4					
Argentina	180	71	259	105			495
Austrálie	9 997	10 245	11 234	12 006	11 052	11 394	9 875
Benin						146	204
Brazílie	817	2 371	2 446	3 464	3 739	3 545	2 609
Kanada	33 532	35 842	39 779	40 520	45 019	52 036	53 926
Kongo					318	225	184
Pobřeží slonoviny						111	523
Chile			178	148	79	274	1 001
Kamerun					146	184	633
Kolumbie	132	123	124	123	133		
Kostarika				132			1
Kuba						2	4
Dominika			9				
Dominikánská republika	33	217	223	218	177	503	309
Egypt	5	8	1	3		11	385
Gabon						624	
Gruzie	6 372	379	7 692	8 080	8 215	7 576	8 947
Ghana			1	2		2	1
Hongkong	596	379	492	475	375	965	1 201
Švýcarsko	6 428	7 905	9 105	19 172	20 508	20 847	23 136
Indonésie			1	27	30	94	80
Izrael	10 255	1 370	12 688	16 616	20 172	19 980	21 270
Indie	206		103	103		158	92
Island	1 333	1 370	1 546	2 879	2 245	2 207	2 720
Jordánsko	34	34	38	17	18	3	1
Japonsko	1 430	1 570	3 265	3 065	2 405	2 700	2 286
Keňa					252	272	141
Kirgistán		204	49	436	18		
Korejská republika	3 941	9 275	11 896	20 030	37 843	76 850	128 646
Lichtenštejnsko	9						
Maroko	1				22		
Mongolsko	1 724	2 108	3 557	2 517	2 072	1 507	1 417
Mali						127	
Maledivy						146	103
Mexiko		405	509	350	1 031	1 387	1 089
Malajsie	1	1	2	2		2	1
Namíbie	2	4	1				
Niger						146	
Nigérie	1				1		13
Norsko	7 406	7 263	6 907	7 916	9 615	7 518	6 949
Nový Zéland	1 177	293	3 619	2 529	4 361	4 901	4 152
Panama	66	69	80	79	237	59	61
Peru			2	129		42	
Pákistán	2	4	2	1	1		2
Paraguay				1		198	205
Katar	302	302	302	302	302	201	257
Singapur	112	805	14	191	506	512	900
Togo	110	110	222				
Čad						108	

Thajsko	1	3	2	10	245	832	385
Tunisko	5	4	2				
Turecko	1 457	1 391	748	846	1 168	1 596	1 264
Spojené státy americké	115 959	113 844	108 112	85 759	87 433	98 439	91 770
Jihoafrická republika	3 115	2 005	1 599	1 426	1 472	901	1 195
Afghánistán				12	18	12	16
Andorra	140	132					
Anguilla	189						
Arménie	2 052	1 459	846	768	982	327	593
Azerbajdžán	533	996	907	806	376	370	372
Bosna a Hercegovina	501	1 008	400	713	897	921	1 691
Bermudy		4	4	4	5		5
Bělorusko	5 379	7 843	11 114	13 535	9 579	5 284	6 775
Čína	14 430	3 611	7 829	12 688	22 103	40 051	34 201
Kapverdy	86				628	209	125
Curacao							2
Alžírsko	2	587	1 080	2 808	648	648	1 671
Chorvatsko	12 642	9 056	6 106	5 078			
Etiopie	5		19		3		
Rovnicková Guinea							682
Irák		2	287	6 000	309		205
Írán	4	2	1	1	1		2
Kambodža		103				101	15
KLDR		3				2	
Kazachstán	2 465	2 631	5 159	6 517	2 885	1 950	1 670
Libanon	2	1	1		229	122	111
Libye			1				
Libérie					154		
Moldávie	1 344	1 999	6 304	13 449	12 192	6 236	3 849
Černá Hora	1 188	396	569	1 283	1 465	2 692	6 447
Makedonie	1	406	61	525	1 142	1 277	1 410
Rusko	218 434	218 378	245 233	254 961	247 623	151 184	176 781
Seychely	1 151	605	1 463	890			
Súdán			174	1 349			
Sýrie	175	73	73				
Tádžikistán				48	42	445	
Turkmenistán				452	127	291	304
Tchaj-wan	85	48	156	364	320	266	516
Ukrajina	17 679	22 915	29 345	36 616	22 947	12 156	14 441
Uzbekistán			21	11	5 957	211	
Vietnam	3 161	3 321	4 710	4 921	9 209	9 431	15 656
Kosovo	804	135	265	137	138	44	650
Srbsko	1 142	615	812	12 740	23 444	36 819	48 250
Jemen	1						

Zdroj: Celní správa ČR, 2017, vlastní zpracování

Příloha C

Tabulka č. 14: Import piva ze států EU v období 2010 - 2016 (v hektolitrech)

Stát EU	Rok						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Rakousko	33 748	42 571	42 658	9 574	1 325	1 784	7 234
Belgie	16 666	18 583	16 801	13 619	12 114	11 598	12 767
Bulharsko	151	/	/	/	/	/	/
Německo	68 408	64 091	87 946	46 879	50 663	45 425	37 537
Dánsko	12	28	435	486	320	1 000	2 012
Estonsko	4	6	/	1	/	1 111	3 143
Španělsko	72	51	36	9	50	90	623
Finsko	29	126	51	135	54	53	60
Francie	1 872	1 654	62 071	3 356	631	600	2 520
Velká Británie	68	82	1 857	3 242	3 358	4 992	3 751
Maďarsko	146 977	193 138	38 394	61 913	19 082	15 917	15 599
Irsko	1 860	1 741	565	/	89	103	1 151
Itálie	5 252	6 027	7 266	9 098	8 339	18 003	27 083
Lucembursko	120	/	/	/	/	/	/
Nizozemsko	6 247	9 978	22 966	12 654	13 943	21 161	21 351
Polsko	300 603	248 177	202 300	215 993	153 909	180 388	170 443
Portugalsko	/	/	/	/	38	/	/
Rumunsko	/	/	4 632	4 219	2 633	1 715	1 210
Švédsko	402	218	267	755	704	422	371
Slovinsko	/	5	118	189	160	22	182
Slovensko	183 128	11 749	119 551	111 446	17 958	4 824	8 817
Chorvatsko	/	/	/	/	/	/	5
Litva	/	/	/	2	126	/	27
Lotyšsko	/	/	/	/	6	/	1 174

Zdroj: Celní správa ČR, 2017, vlastní zpracování

Tabulka č. 15: Import piva ze států mimo EU v období 2010 - 2016 (v hektolitrech)

Stát	Rok						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Spojené arabské emiráty			57	127	56	78	58
Austrálie				2		1	
Kuba		23	54	42		50	
Kanada			1	17			29
Kolumbie							140
Gruzie							1
Albánie	12						
Švýcarsko	7		10	1	57	26	6
Izrael				9	8	24	
Japonsko	2	1	51	42	44	44	44
Korejská republika			3		16		
Mexiko	47	7	20	1 889	2 834	771	4 443
Norsko		10	9	83	43	63	379
Thajsko			267	359	359	90	280
Turecko		136					
Spojené státy americké	304		2	1	75	90	3
Jihoafrická republika	86	27	5				
Arménie	1	5	3	2	5	2	2
Bělorusko	126	36	24	8	7	2	3
Čína				8			415
Chorvatsko	5	3	2	514			
Černá hora	7	13	4	11	17	2	22
Rusko	57	48	39	151	190	140	543
Ukrajina	193	185	194	334	111	112	367
Vietnam							3
Srbsko	822	1 158	1 118	1 655	1 289	995	2 376

Zdroj: Celní správa ČR, 2017, vlastní zpracování

5 SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Vývoj výroby piva v Čechách a českých zemích v období 1900 - 1918

Tabulka 2: Zrušené pivovary od roku 1990 do roku 2011

Tabulka 3: Výstav piva podle podniků v roce 2010 a 2012

Tabulka 4: Pivovary Česka v roce 1989

Tabulka 5: Zrušené, obnovené a nově založené pivovary v Česku od r. 1990 do r. 2014

Tabulka 6: Pivovary Česka dle krajů v roce 2016

Tabulka 7: Export piva v období 2010 – 2016

Tabulka 8: Import piva v období 2010 – 2016

Tabulka 9: Počet vzniklých minipivovarů (1989 – 2016)

Tabulka 10: Minipivovary Česka dle krajů v roce 2010

Tabulka 11: Minipivovary Česka dle krajů v roce 2016

6 SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Vývoj počtu pivovarů od roku 1945 do roku 2015

Graf 2: Výstav piva a jeho vývoz od roku 1945 do roku 2015 v Česku

Graf 3: Výstav piva a jeho vývoz (1989 – 2015)

Graf 4: Podíl prodeje piva v pohostinství/maloobchodě

Graf 5: Export piva v období 2010 - 2016

Graf 6: Import piva do Česka v období 2010 – 2015

Graf 7: Počet vzniklých minipivovarů (1989 – 2016)

7 SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Rozmístění chmelnic v Česku

Obrázek 2: Pivovary Česka v roce 1989

Obrázek 3: Zrušené, obnovené a nově založené pivovary v Česku od r. 1990 do r. 2014

Obrázek 4: Pivovary Česka v roce 2016

Obrázek 5: Pivovary Česka dle příslušnosti k pivovarské společnosti v roce 2016

Obrázek 6: Pivovary Česka dle vlastnictví v roce 2015

Obrázek 7: Export českého piva do zemí Evropy v roce 2015

Obrázek 8: Import piva do Česka ze zemí Evropy v roce 2015

Obrázek 9: Minipivovary Česka v roce 2010

Obrázek 10: Minipivovary Česka v roce 2016

Abstrakt

PREXLOVÁ, Kateřina. *Pivovarnictví v Česku*. Plzeň, 2017. 70 s. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta ekonomická.

Klíčová slova: pivovarnictví, průmysl, výstav, investor

Předložená práce se zaměřuje na pivovarnický průmysl v Česku. Cílem práce je popsat vývoj pivovarského průmyslu od roku 1989 až po současnost. Jde zejména o vyhodnocení výstavu piva, exportu a importu piva, vývoje počtu pivovarů na území Česka a jejich rozmístění. Jádro práce tvoří analýza a zmapování rozmístění pivovarů a minipivovarů na území Česka ve vymezeném období. Důležitou součástí práce je vyhodnocení vlivu globalizace a vstupu zahraničních investorů po roce 1989 na český trh.

Abstract

PREXLOVÁ, Kateřina. *The Brewing Industry in Czechia*. Plzeň, 2017. 70 s. Bachelor Thesis. University of West Bohemia. Faculty of Economics.

Key words: brewing industry, industry, state, investor

The presented work focuses on the brewing industry in the Czech Republic. The goal is to describe the development of the brewing industry from 1989 to the present. It includes in particular the evaluation of the state of beer, the export, the development of the number of breweries in the Czech Republic and their distribution. The core of the work is the analysis and mapping of the distribution of breweries and microbreweries in the territory of the Czech Republic in the defined period. An important part of the work is an evaluation of the impact of globalization and the entry of foreign investors after 1989 to the Czech Republic.